

Právnická
fakulta

**Problematika dvojí kvality a složení výrobků prodávaných v rámci
jednotného trhu Evropské unie z pohledu práva na ochranu spotřebitele
(zejména nekalých obchodních praktik), práva soutěžního (zejména nekalé
soutěže) a práva průmyslového vlastnictví**

ODBORNÁ STUDIE

Zpracovali:

doc. JUDr. Blanka Vítová, LL. M., Ph.D.

Mgr. Michal Černý, Ph.D.

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

2017

Citace: VÍTOVÁ, B., ČERNÝ, M. Problematika dvojí kvality a složení výrobků prodávaných v rámci jednotného trhu Evropské unie z pohledu práva na ochranu spotřebitele (zejména nekalých obchodních praktik), práva soutěžního (zejména nekalé soutěže) a práva průmyslového vlastnictví. Odborná studie. Olomouc: Právnická fakulta UP, 2017.

Jednotlivé kapitoly zpracovali:

doc. JUDr. Blanka Vítová, LL. M., Ph.D.: kapitola 1, 2, 3, 5

Mgr. Michal Černý, Ph.D.: kapitola 4, 5

Tato studie vznikla jako smluvní výzkum za finanční podpory MUDr. Olgy Sehnalové, MBA, poslankyně Evropského parlamentu.

© doc. JUDr. Blanka Vítová, LL. M., Ph.D., Mgr. Michal Černý, Ph.D.

Obsah

Obsah	3
Seznam zkratk	5
1. Cíle studie a metodika zpracování.....	6
1.1 Cíle a využití studie	6
1.2 Struktura studie a postup při zpracování	6
2. Úvod do problematiky dvojí kvality a složení výrobků prodávaných v rámci jednotného trhu Evropské unie	8
3. Problematika dvojí kvality a složení produktů prodávaných v rámci jednotného trhu Evropské unie z pohledu nekalých obchodních praktik	11
3.1. Soukromoprávní rovina ochrana spotřebitele před zbožím dvojí kvality	11
3.1.1 Absolutní neplatnost kupní smlouvy pro rozpor s dobrými mravy a veřejným pořádkem.....	11
3.1.2 Relativní neplatnost kupní smlouvy pro jednání v omylu	13
3.1.3 Práva z vadného plnění	15
3.2 Veřejnoprávní rovina ochrana spotřebitele před zbožím dvojí kvality – nekalé obchodní praktiky	15
3.2.1 Nekalé obchodní praktiky obecně	16
3.2.2 Možnost aplikace stávající právní regulace obchodních nekalých praktik na výrobky dvojí kvality.....	17
3.3 Návrhy na možnou změnu právní regulace nekalých obchodních praktik de lege ferenda	22
3.3.1 Varianta I – přidání dalšího druhu klamavé obchodní praktiky do Přílohy 1 směrnice o nekalých obchodních praktikách.....	22
3.3.2 Varianta II – změna čl. 6 směrnice o klamavých obchodních praktikách.....	22
3.3.3 Varianta III – interpretace stávajících ustanovení klamavých obchodních praktik ve směrnici a národních právních řádech členských států EU	23
3.3.4 Varianta IV – novelizace stávajících právních norem pouze na úrovni členských států EU 24	
4. Problematika dvojí kvality a složení produktů prodávaných v rámci Jednotného trhu Evropské unie z pohledu práva soutěžního a práva průmyslového vlastnictví	25
4.1 Obecný úvod kapitoly	25
4.2 Právo na ochranu soutěže a výrobky dvojí kvality.....	25
4.2.1 Dílčí závěr	26
4.3 Právo na ochranu proti nekalé soutěži a „výrobky dvojí kvality“	26

4.3.1	Prameny práva.....	26
4.3.2	Obecný úvod.....	27
4.3.3	Aplikace vnitrostátní úpravy práva na ochranu proti nekalé soutěži	28
4.3.4	Generální klauzule nekalé soutěže	29
4.3.5	Klamavé označení zboží nebo služby	31
4.3.6	Ochrana před nekalou soutěží podle českého práva	32
4.3.7	Dílčí závěr	33
4.4	Obecně o regulaci kvality výrobků a služeb na vnitřním trhu a vztahu k některým předmětům průmyslového vlastnictví	33
4.5	Označení původu, zeměpisné označení a zaručená tradiční specialita	35
4.5.1	Prameny práva.....	35
4.5.2	Označení původu, zeměpisné označení a zaručená tradiční specialita jako zvláštní předměty práva průmyslového vlastnictví a současně nástroje kvality výrobků..	36
4.5.3	Aplikace institutů ChOP/ChZO/ZTS na problém „výrobků dvojí kvality“	38
4.5.4	Dílčí závěr a doporučení	38
4.6	Ochranné známky	39
4.6.1	Prameny práva.....	39
4.6.2	Definice ochranné známky, druhy ochranných známek	39
4.6.3	Funkce ochranné známky.....	41
4.6.4	Zrušení ochranné známky, prohlášení ochranné známky za neplatnou	42
4.6.5	Náklady související s uplatněním práva na zrušení ochranné známky	44
4.6.6	Zavedení zvláštní certifikační známky pro označení výrobků (služeb), které soutěžitel v celé Evropské unii nabízí v jednotné kvalitě	44
4.6.7	Dílčí závěry a návrhy na potlačení praxe „výrobků dvojí kvality“	46
5.	Závěr.....	49
	Použité prameny.....	51

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
eIDAS	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru
EU	Evropská unie
EUIPO	Úřad Evropské unie pro duševní vlastnictví (European Union Intellectual Property Office)
EUTMR	Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 o ochranné známce Evropské unie (ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/2424)
ChOP	Chráněné označení původu
ChZO	Chráněné zeměpisné označení
OP	označení původu
OSŘ	zák. č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád
OZ	zák. č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník
OZ1964	zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník („starý“ občanský zákoník)
PUÚ	Pařížská unijní úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví
SDEU	Soudní dvůr EU
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
SŘ	zák. č. 500/2004 Sb., správní řád
ZO	zeměpisné označení
ZOHS	zák. č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže
ZOS	zák. č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele
ZOZ	zák. č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách
ZOPZO	zák. č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení
ZTS	Zaručená tradiční specialita
ZVPPV	zák. č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví

1. Cíle studie a metodika zpracování

1.1 Cíle a využití studie

Předmětem výzkumu je vypracování odborné studie „Problematika dvojí kvality a složení výrobků prodávaných v rámci jednotného trhu Evropské unie z pohledu práva na ochranu spotřebitele (zejména nekalých obchodních praktik), práva soutěžního (zejména nekalé soutěže) a práva průmyslového vlastnictví“. Cílem studie je detailně analyzovat možnou právní regulaci, která by se na problematiku dvojí kvality a složení produktů dala v českém právním řádu aplikovat.

Studie má sloužit k prezentaci na odborné konferenci, jako podklad k možné výměně názorů a být zdrojem odborných poznatků pro práci Evropského parlamentu a dalších odborných subjektů zabývajících se touto problematikou.

V rámci studie jsou vyhodnoceny následující aspekty a dopady:

- problematika dvojí kvality a složení produktů prodávaných v rámci jednotného trhu Evropské unie z pohledu práva na ochranu spotřebitele (zejména nekalých obchodních praktik), práva soutěžního (zejména nekalé soutěže) a práva průmyslového vlastnictví
- možnosti využití stávající právní regulace pro potírání poškozování práv spotřebitele v této oblasti,
- návrhy právní regulace de lege ferenda.

1.2 Struktura studie a postup při zpracování

Studie se nezabývá problematikou ochrany spotřebitele jako celku, ale zaměřuje se na specifickou oblast, kterou je problematika dvojí kvality výrobků. Problematické aspekty této oblasti jsou rozděleny do jednotlivých ucelených kapitol tak, aby na sebe navazovaly.

Studie je rozdělena do pěti kapitol. Po úvodních dvou kapitolách, které uvádí do dané problematiky následují dvě stěžejní kapitoly studie: kapitola třetí se zabývá problematikou právní regulace ochrany spotřebitele, zejména nekalých obchodních praktik a vybraných soukromoprávních institutů a uvádí možné návrhy de lege ferenda, které by mohly vést k efektivnější ochraně spotřebitele v oblasti výrobků dvojí kvality. Čtvrtá kapitola se zabývá problematikou dvojí kvality a složení produktů prodávaných v rámci Jednotného trhu Evropské unie z pohledu práva soutěžního a práva průmyslového vlastnictví, jmenovitě právem na ochranu soutěže, právem na ochranu proti nekalé soutěži, označením původu, zeměpisným označením, zaručenou tradiční specialitou a ochrannými známkami.

V první fázi výzkumu byly definovány problematické aspekty, kterými se studie musí zabývat. Byla využita kvantitativní metoda, v rámci které byla shromážděna, vyselektována a zhodnocena dostupná existující právní literatura vztahující se k dané problematice. Byla použita zejména metoda systemizace a právní komparace se zaměřením na porovnání právní regulace národní (české) a právní regulace EU. Dostupné materiály byly v rámci metody sekundární analýzy dat zevšeobecněny a aplikovány na stávající právní regulaci České

republiky. V závěrečné fázi byla za pomoci dílčích metod (gramaticko-sémantické, logické, sociologické, systematické a rovněž komparativní) vytvořena komplexní studie, jejímž cílem je přinést analýzu problematiky dvojí kvality a složení produktů prodávaných v rámci jednotného trhu Evropské unie z pohledu práva na ochranu spotřebitele (zejména nekalých obchodních praktik) a práva soutěžního (zejména nekalé soutěže) a práva průmyslového vlastnictví.

Cílovou skupinou jsou zejména právní odborníci a praktici zabývající se právem na ochranu spotřebitele a veřejnoprávní orgány aplikující právo na ochranu spotřebitele, studie je nicméně určena rovněž dalším osobám podílejícím se na ochraně spotřebitele (spolky na ochranu spotřebitelů) a v neposlední řadě i spotřebitelům samotným.

2. Úvod do problematiky dvojí kvality a složení výrobků prodávaných v rámci jednotného trhu Evropské unie

Ochrana spotřebitele patří dlouhá léta k základním pilířům politiky Evropské unie, což se odráží mj. v základních právních předpisech EU (zejm. čl. 38 Listiny základních práv EU, čl. 12, 40 a 169 Smlouvy o fungování Evropské unie). Problematika výrobků dvojí kvality však patří k problematice novější, kterou EU začala věnovat pozornost teprve v posledních letech. Např. Evropský parlament ve svém usnesení¹ upozorňuje na znepokojení spotřebitelů v různých členských státech nad možnými rozdíly v jakosti u výrobků stejné značky a stejného balení distribuovaných v rámci jednotného trhu a poukazuje na nepřijatelnost jakékoli formy diskriminace mezi spotřebiteli. Zároveň vyzývá Evropskou komisi, aby provedla prošetření této problematiky, které by umožnilo zhodnotit, zda je zapotřebí upravit stávající právní předpisy Unie.

Problematika dvojí kvality a označování výrobků v různých členských státech, ale i v jednotlivých regionech jednotlivých států, se projevuje zejména v následujících jednáních:

- výrobce uvádí na trh výrobky s jinou **chutí a složením**, ale se stejným nebo podobným (pro běžného spotřebitele nerozpoznatelným) vzhledem obalu,
- výrobce uvádí na různé trhy výrobky v různé **kvalitě**, ale se stejným nebo podobným (pro běžného spotřebitele nerozpoznatelným) vzhledem obalu,
- výrobce uvádí na různé trhy výrobky v různé **gramáži**, ale se stejným nebo podobným (pro běžného spotřebitele nerozpoznatelným) vzhledem obalu,
- výrobce při zavádění nového výrobku na určitý trh použije výrobek s kvalitnějším složením (např. vyšší množství nebo vyšší kvalitu masných složek ve výrobku) s cílem marketingově přitáhnout pozornost spotřebitelů a „naučit“ spotřebitele daný výrobek kupovat/oblíbit si ho; po určité době však dojde ke „změně receptury“, aniž by došlo ke zjevné změně obalu výrobku (kromě uvedeného složení uvedeného drobným písmem na zadní straně etikety),

to vše aniž by výrobce spotřebitele jasně, výrazně, transparentně a nezavádějícím způsobem upozornil na fakt, že se jedná o jiný výrobek s jiným složením, gramáží, kvalitou apod.

Přestože se tedy výrobek spotřebiteli jeví pořád stejně, změní se složení výrobku uvedené drobným písmem vzadu na etiketě, čehož si běžný spotřebitel jen stěží všimne, protože si je

¹ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 11. června 2013 o novém programu evropské spotřebitelské politiky (2012/2133(INI)). Dostupné z https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Rezoluce-EP_novy-program-spotrebitelske-politiky.pdf. Podobně v bodě 14 Usnesení Evropského parlamentu ze dne 19. ledna 2016 o výroční zprávě o politice hospodářské soutěže EU (2015/2140(INI)). Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2016-0004+0+DOC+PDF+V0//CS>.

složením výrobku jistý již z předchozích nákupů a nemá tedy potřebu složení kontrolovat v každém jednotlivém případě nákupu.

Výrobky sice většinou správně obsahují povinné informace, které jsou v některých případech (např. u potravin) výslovně stanoveny právními předpisy, tyto informace však kolidují s celkovým vzhledem výrobků, který vypadají v podstatě totožně a spotřebitel by tak musel při každém jednotlivém nákupu kontrolovat a porovnávat jednotlivá složení, a nemůže se spolehnout na informace, které považuje za „zavedené“.

Evropská unie nemá v žádném případě zájem nutit výrobce změnit složení svého výrobku nebo stanovovat přesné složení jednotlivých výrobků. Na druhou stranu je nutné, aby byl spotřebitel dostatečně a transparentně informován i tom, že výrobek, který doposud kupoval nebo který zná z jiného členského státu, se liší, tak aby nedocházelo ke klamání spotřebitele a jeho celkového dojmu z výrobku při koupi.

Výrobci argumentují v případě výrobků různého složení uvedením správného výčtu a označení jednotlivých složek výrobku, a dále různými chutěmi, preferencemi, kupní silou spotřebitelů a výrobními postupy na jednotlivých trzích. V případě klamavých obchodních praktik však hraje velkou roli vnímání spotřebitele. V případě výrobků dvojí kvality je možné říci, že průměrný spotřebitel při koupi vnímá nejen konkrétní informace psané drobným písmem, ale především celkový vzhled výrobku tak, jak je prezentován výrobcem (zejména s ohledem na tzv. hlavní zorné pole výrobku, které upoutává pozornost spotřebitele jako první a má primární vliv na jeho rozhodnutí, zda výrobek koupí či nikoli).

Problematika dvojí kvality výrobků se tedy projevuje ve dvou rovinách, jednou je rovina odlišných potravin (kvalitou, složením, gramáží) se stejným nebo velice podobným (zavádějícím) obalem v různých členských státech, tato rovina je o to silnější z důvodu volného pohybu osob, neboť spotřebitel z jednoho státu pobývající na území jiného státu si nemůže být jist, že výrobek, který zná v určité kvalitě ze svého domovského státu, odpovídá výrobku, který si kupuje ve státě, v němž se právě nachází.

Rovina druhá pak spočívá v počátečním nabízení kvalitních potravin a jejich následné vyměnění za výrobky nižší kvality, složení nebo gramáže poté, co je výrobek na trhu zaveden a spotřebitelé si navyknou jej kupovat.

Problematika zboží dvojí kvality není v současné době výslovně českým právním řádem řešena. Je tedy nutné zkoumat, zda na danou situaci lze aplikovat některé z právních norem stávajícího právního řádu. V tomto smyslu se nabízí právní instituty jak v rovině veřejného práva, tak v rovině soukromého práva. V oblasti veřejného práva je to zejména ochrana před nekalými obchodními praktikami upravená v zák. č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele a některé další dílčí veřejnoprávní předpisy v oblasti regulace prodeje potravin a kosmetiky. V oblasti soukromého práva je pak nutné zkoumat zejména instituty práva z vadného plnění a následky jednání v omylu; a dále právo soutěžení a právo průmyslového vlastnictví, zejména právo na ochranu soutěže, právo na ochranu proti nekalé soutěži, označení původu, zeměpisné označení, zaručenou tradiční specialitu a ochranné známky.

Jako další možné řešení, byť politicky a zákonodárně těžší a zdlouhavější, je možnost navrhnout změnu právní regulace, a to buď na úrovni práva Evropské unie, nebo na úrovni českého národního právního řádu.

3. Problematika dvojí kvality a složení produktů prodáváných v rámci jednotného trhu Evropské unie z pohledu nekalých obchodních praktik

Následující kapitola se zabývá možnou ochranou spotřebitele před výrobky dvojí kvality v oblasti nekalých obchodních praktik a některých navazujících soukromoprávních prostředků ochrany práva slabší strany.

3.1. Soukromoprávní rovina ochrana spotřebitele před zbožím dvojí kvality

V rovině soukromého práva je nutné zaměřit se zejména na fakt, zda je možné právní jednání (kupní smlouva uzavřená mezi podnikatelem prodávajícím výrobky dvojí kvality a spotřebitelem) stíhat některou z právních vad právního jednání a jaké jsou možné následky takového vadného právního jednání. V těchto případech se však jedná o soukromoprávní následky a stát zde zásadně nemá možnost zasahovat. Rovněž je nutné si uvědomit, že účinky těchto následků budou působit zásadně *inter partes* – tedy mezi smluvními stranami smlouvy, kterými jsou kupující spotřebitel a prodávající (konečný) podnikatel, a nebudou působit na vztah mezi spotřebitelem a výrobcem výrobku dvojí kvality.

Jako možné případy následků vadného právního jednání ve spojení s výrobky dvojí kvality, jejichž kritéria je nutné zvážit, jsou absolutní neplatnost kupní smlouvy z důvodu rozporu s dobrými mravy a veřejným pořádkem a relativní neplatnost z důvodu vyvolání omylu. Další možné právní následky pak může vyvolat vadné plnění z důvodu vadné jakosti při převzetí.

3.1.1 *Absolutní neplatnost kupní smlouvy pro rozpor s dobrými mravy a veřejným pořádkem*

Občanský zákoník vychází z premisy, že na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné (§ 574 OZ) a že je namísto hledat spíše důvody pro platnost právního jednání než pro jeho neplatnost, a pouze ve výjimečných případech je možné zasáhnout do právní jistoty stran a označit určité jednání jako neplatné. Tento princip nicméně vyplýval rovněž z judikatury před účinností nového občanského zákoníku, kdy např. Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 14. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 625/03 uvedl, že „...základním principem výkladu smluv je priorita výkladu, který nezakládá neplatnost smlouvy, před takovým výkladem, který neplatnost smlouvy zakládá, jsou-li možné oba výklady. Je tak vyjádřen a podporován princip autonomie smluvních stran, povaha soukromého práva a s ním spojená společenská a hospodářská funkce smlouvy. Neplatnost smlouvy má být tedy výjimkou, nikoliv zásadou. Tento výkladový argument přesahuje český právní řád, prolíná se právními řády západní právní kultury a má charakter obecného principu právního.“

Občanský zákoník rozlišuje mezi absolutní neplatností a relativní neplatností, kdy absolutní neplatnost je spíše výjimečná, soud se jí zabývá z úřední povinnosti a její účinky nastávají automaticky *ex tunc* (od počátku). U relativní neplatnosti je ponecháno na vůli dotčené osoby, zda právní jednání zneplatní či zda jej ponechá v takovém stavu, v jakém je. U relativní neplatnosti se tedy konstruuje fikce platnosti takového jednání do okamžiku, než jej dotčená osoba zneplatní; právo na namítnutí (dovolání se) relativní neplatnosti se promlčuje ve lhůtě

tří let a je možné se jej dovolat vůči dotčené osobě i mimosoudně (samozřejmě je možné se jej dovolat rovněž v rámci probíhajícího soudního řízení).

Institut dobrých mravů není právním řádem definován, je možné jej nicméně najít v judikatuře soudů, které se touto kategorií zabývají při posuzování práv účastníků.

Podle Nejvyššího soudu ČR se k tomu, aby se právní jednání mohlo označit jako příčí se dobrým mravům, musel by se „jeho obsah ocitnout v rozporu s obecně uznávaným míněním, které ve vzájemných vztazích mezi lidmi určuje, jaký má být obsah jejich jednání, aby bylo v souladu se základními zásadami mravního řádu demokratické společnosti. Dobré mravy jsou vykládány jako souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních.“² Podobně podle Ústavního soudu jde o „souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a času, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právního vztahu.“³ Jedná se tedy o neurčitý právní pojem, jenž představuje významný princip, který v odůvodněných případech dovoluje zmírňovat tvrdost zákona a dává soudci prostor pro uplatnění pravidel slušnosti.⁴

K tomu, aby určité jednání bylo v rozporu s dobrými mravy, musí být tedy v rozporu se základními mravními zásadami demokratické společnosti. Zákon však stanovuje další kritérium, které znemožňuje obecnou aplikaci na každý případ, který by se obecně zdál být v rozporu s dobrými mravy. Toto kritérium je upraveno v § 588 OZ, dle kterého se musí pro nastoupení absolutní neplatnosti takové právní jednání *zjevně* přičít dobrým mravům. Vzhledem k tomu, že tato zjevnost spočívá v intenzitě a jednoznačnosti takového jednání a v pochybnostech je nutné považovat takové jednání spíše za platné⁵ (viz výše) a je-li to možné, mají se hledat mírnější následky vadného právního jednání (omyl, relativní neplatnost), domníváme se, že není na základě výše uvedeného vhodné považovat právní jednání ve vztahu k výrobkům dvojí kvality bez dalšího jako rozporné s dobrými mravy.

Podobně tomu bude v případě rozporu s veřejným pořádkem, který je možné vymezit jako souhrn pravidel, jejichž dodržování je nezbytným a bezvýhradným předpokladem řádného lidského soužití ve společnosti. K jeho porušení pak dochází pouze v případech takové intenzity, že to ohrožuje společenské soužití tak zásadním způsobem, že je třeba, aby veřejná moc zasáhla bez ohledu na iniciativu jednotlivců.⁶

² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1371/2007.

³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97.

⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04.

⁵ Srov. MELZER, F., TÉGL, P. A KOL. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2013, s. 721.

⁶ Viz MELZER, F., TÉGL, P. A KOL. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. Praha: Leges, 2013, s. 58-59.

V úvahu připadá rovněž posouzení, zda nemůže být smlouva neplatná pro rozpor se zákonem, zde je však vždy nutné zkoumat, zda to smysl a účel zákona vyžaduje (§ 580 OZ). Zkoumáme tedy účel dané konkrétní právní normy, v případě výrobků dvojí kvality to může být zejména ZOS a další veřejnoprávní předpisy na úseku ochrany spotřebitele v oblasti prodeje potravin.

Účelem těchto norem je chránit zdraví a zájmy spotřebitelů jako slabší smluvní strany. S ohledem na základní zásadu soukromého práva, že na právní jednání je nutné spíše hledět jako na platné než neplatné, je ale při posuzování aplikace této neplatnosti nutné provést tzv. test proporcionality⁷, tedy poměrování principů stojících proti sobě. Tento test se provádí za pomoci kritérií vhodnosti [tedy zda institut neplatnosti, omezující určité základní právo (smluvní svobodu), umožňuje dosáhnout sledovaný cíl (ochranu zdraví a zájmů spotřebitele)], a dále kritéria potřebnosti (porovnává se legislativní prostředek omezující základní právo, resp. svobodu, s jinými opatřeními, umožňujícími dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícími se základních práv a svobod). Institut absolutní neplatnosti jistě povede k ochraně slabší strany, kritérium vhodnosti je tedy splněno. V případě druhého kritéria (potřebnosti) je ale otázkou, zda není možné dosáhnout stejného cíle méně invazivním prostředkem. Tím by mohla být např. relativní neplatnost, kterou by mohl spotřebitel namítnout, má-li na tom sám zájem. I v tomto případě se ale jedná o institut neplatnosti, který v soukromém právu má být spíše výjimečný. Vzhledem k tomu, že spotřebitel má v rámci soukromého práva celou škálu dalších možných nároků, které může vůči podnikateli uplatnit (např. nároky z vadného plnění), je tedy zásadně lepší nechat na spotřebiteli, aby se sám rozhodl, který z těchto nároků využije. Účelu zákona (ochrany zdraví a zájmů spotřebitele) je tak dosaženo stejným způsobem, jen institutem méně zasahujícím do základních práv stran⁸.

3.1.2 Relativní neplatnost kupní smlouvy pro jednání v omylu

Ze soukromoprávních sankcí se dále nabízí ustanovení o omylu. Dle § 583 OZ pokud jednal někdo v omylu o rozhodující okolnosti (tzv. omyl hlavní) a byl-li v omyl uveden druhou stranou, je právní jednání (relativně) neplatné. Omyl je v soukromoprávní rovině rozpor mezi skutečností a něčí představou o této skutečnosti. Právní jednání učiněné v omylu ohledně podstatné okolnosti je dle § 586 stíženo relativní neplatností. Dovolání se relativní neplatnosti je právní jednání učiněné vůči druhé straně (není nutné učinit tak prostřednictvím žaloby na soud), ze kterého musí být zřejmé, že jednající strana nechce být právním jednáním vázána a ve kterém jednající sdělí druhé straně důvod dovolání se relativní neplatnosti. Nárok na dovolání se námitky relativní neplatnosti se promlčuje v promlčecí lhůtě tří let od uzavření kupní smlouvy.

⁷ nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

⁸ Shodně MELZER, F., PIECHOWICZOVÁ, L. in MELZER, F., TÉGL, P. A KOL. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014, s. 725.

Aby byl právní omyl relevantní (aby bylo možno se dovolat relativní neplatnosti), musí být splněna následující kritéria: omyl se musí týkat rozhodující okolnosti (musí být podstatný) a strana jednající v omylu musí být v omyl uvedena druhou stranou. Oba tyto předpoklady musí být splněny současně.

Mezi rozhodující okolnosti patří hlavní skutečnosti právního vztahu, jako jsou skutečnosti týkající se subjektu, objektu nebo obsahu právního vztahu. V případě výrobků dvojí kvality se jedná o omyl v předmětu smlouvy, resp. v jeho vlastnostech. Pokud jde o vlastnosti podstatné, bude se jednat o podstatný omyl, přičemž podstatnost vlastnosti posuzujeme objektivně podle toho, co je v právním styku nahlíženo jako určující vlastnost.⁹ Pokud se omyl týká vedlejší vlastnosti, pak se jedná o rozhodující okolnost pouze v případě, že ji za podstatnou označila jedna ze stran.

Omyl je tedy podstatný tehdy, pokud vychází ze skutečnosti, jež je pro uskutečnění právního jednání rozhodující. Je to tedy takový omyl, na jehož základě by osoba, pokud by o něm věděla, právní jednání neučinila, resp. by ho učinila jinak. V případě zboží dvojí kvality lze v zásadě mluvit o podstatném omylu, neboť spotřebitel kupuje výrobek s přesvědčením o určitých vlastnostech, lze tedy učinit závěr, podle něhož vlastnosti týkající se kvality výrobku mají zásadně pro spotřebitele rozhodující význam.

K tomu, aby se ale jednalo o právně relevantní omyl, se někdy ještě uvádí jedno kritérium, a to omluvitelnost omylu. Dle judikatury Nejvyššího soudu ČR¹⁰ nejde o omluvitelný omyl, byli-li omyl jednající osoby zaviněn její nedbalostí při využití možnosti ověřit si skutečnosti rozhodné pro uskutečnění zamýšleného právního jednání. Tzn. že o omyl, který lze omluvit, nepůjde tehdy, měla-li jednající (a omylu se pak dovolávající) osoba, možnost se takovému omylu vyhnout vlastní pečlivostí při seznání skutečností pro uskutečnění právního jednání rozhodujících. Toto kritérium je však v současné době značně kritizováno jako zavádějící a na současnou právní úpravu v § 583n. OZ aplikovatelné pouze v případech, kdy si „omyl zavinil mýlící se výlučně sám, protože tím je současně vyloučeno jeho způsobení druhou stranou. Pokud však druhá strana o tomto omylu musela vědět, pak je i v tomto případě omyl právně relevantní. Při posuzování požadované míry pečlivosti, kterou musí jednající vynaložit při vlastním jednání, je třeba zohlednit zvyklosti poctivého právního styku“¹¹.

Na tom nic nemění poslední podmínka pro možnost uplatnění relativní neplatnosti v důsledku omylu, kterou je uvedení v omyl druhou stranou. Pokud by však spotřebitel chtěl vznést námitku relativní neplatnosti právního jednání (smlouvy uzavřené na zboží dvojí kvality), musel by být jednoznačně v omyl uveden druhou stranou, tedy prodávajícím podnikatelem.

⁹ Viz MELZER, F., TÉGL. P. A KOL. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2013, s. 759.

¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. prosince 2002, sp. zn. 30 Cdo 1251/2002.

¹¹ Viz MELZER, F., TÉGL. P. A KOL. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2013, s. 769–772.

3.1.3 Práva z vadného plnění

Vzhledem k tomu, že vztahy vznikající ze smluv, jejichž předmětem je zboží dvojí kvality, vznikají mezi spotřebitelem a podnikatelem, je nutné se rovněž zabývat ustanoveními o nárocích kupujícího spotřebitele z vadného plnění, resp. z porušení povinnosti z vadného plnění při převzetí¹². Kupní smlouvou se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabýt vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu. Kupující spotřebitel uzavírá smlouvu s podnikatelem, jedná se tedy o spotřebitelskou kupní smlouvu, na kterou se použijí ustanovení § 2158 a násl. OZ o prodeji zboží v obchodě (a další ustanovení OZ vztahující se k nárokům spotřebitele z kupní smlouvy vyplývající z obecné části závazkové nebo obecné části kupní smlouvy, zejména obecná ustanovení o srozumitelnosti a zvýšené informační povinnosti, zvláštní interpretační pravidla pro výklad spotřebitelských smluv, případně ustanovení o nepřiměřených ujednáních ve spotřebitelských smlouvách).

Kupující spotřebitel má zejména práva vyplývající z ustanovení § 2161 OZ o jakosti při převzetí, kdy se má za to (vyvratitelná právní domněnka), že, projeví-li se vada v průběhu této doby, věc byla vadná již při převzetí. Věc musí předně mít vlastnosti, na kterých se strany dohodly, resp. vlastnosti které kupující očekával s ohledem na povahu zboží a na základě reklamy; musí se hodit k účelu, který tvrdí prodávající nebo ke kterému se věc tohoto druhu obvykle používá; musí odpovídat smluvenému vzorku nebo předloze; musí být v příslušném množství, míře nebo hmotnosti a musí vyhovovat požadavkům právních předpisů.

Nároky z vadného plnění při nedostatku jakosti při převzetí se odvíjejí od toho, zda se jedná o vadné plnění podstatným porušením smlouvy dle § 2106, či nepodstatným porušením smlouvy dle § 2107.¹³

Podobně jako v případě omylu je však i zde otázka, zda jde u výrobků dvojí kvality rozpor s jakostí při převzetí, když je výrobek označen v souladu s platnými normami a obsahuje přísady, které deklaruje na zadní straně obalu výrobku.

3.2 Veřejnoprávní rovina ochrana spotřebitele před zbožím dvojí kvality – nekalé obchodní praktiky

Právní regulace nekalých obchodních praktik v českém právním řádu vychází ze Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (dále jen „směrnice o nekalých obchodních praktikách“). Tato směrnice je založena na principu úplné harmonizace (čl. 4 směrnice), což znamená, že se členské státy nemohou od tohoto právního předpisu (až na výjimky) odchýlit

¹² Instituty omylu a vadného plnění zde stojí vedle sebe a jeden druhého nevylučuje. Viz MELZER, F., TÉGL, P. A KOL. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2013, s. 772–773.

¹³ Více viz VÍTOVÁ, B. In: HULMÁK, M. A KOL. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 166n.

a změnit tak úroveň ochrany spotřebitele danou směrnicí, a to ani v případě, kdy by to znamenalo prospěch pro spotřebitele¹⁴. Čl. 288 SFEU stanovuje, že směrnice je sice závazná pro každý členský stát, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, nicméně volba formy a prostředků je ponechána vnitrostátním orgánům. Na druhou stranu se ale při nepřesné nebo nesprávné transpozici směrnice členský stát vystavuje nebezpečí, že právní regulace nebude aplikována v národním právním řádu správně a že Evropská komise zahájí tzv. infringement procedure pro nedostatečné provedení směrnice¹⁵.

Vzhledem k tomu, že problematika výrobků dvojí kvality zahrnuje převážně výrobky potravinové, promítá se do této oblasti rovněž právní regulace na úseku potravin, zejména zák. č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, vyhl. č. 417/2016 Sb., o některých způsobech označování potravin, a přímo aplikovatelné nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1169/2011 ze dne 25. října 2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin, nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 852/2004 ze dne 29. dubna 2004 o hygieně potravin.

3.2.1 Nekalé obchodní praktiky obecně

Právní regulace nekalých obchodních praktik cílí na zákaz jednání podnikatelů, která poškozují nebo by mohla poškodit ekonomické zájmy spotřebitelů. Právní regulace chrání spotřebitele před závažnými následky nekalých obchodních praktik, a dále připouští, aby byly v některých případech postihovány rovněž praktiky, jejichž dopad může být pouze i zanedbatelný. Právní regulace vymezuje jak generální klauzuli nekalých obchodních praktik, tak speciální právní normu postihující klamavé a agresivní praktiky. Zákaz nekalých obchodních praktik se přitom vztahuje na všechny fáze vztahu mezi spotřebitelem a podnikatelem, tedy už na fázi vyjednávání (tedy fázi před uzavřením smlouvy), při uzavírání smlouvy, po jejím uzavření a v průběhu následného plnění povinností podnikatele vyplývajících ze smlouvy. Vychází se přitom z koncepce průměrného spotřebitele, tedy osoby, která má dostatek informací a je v rozumné míře pozorná a opatrná, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory. Na rozdíl od soukromoprávní roviny, která vztahuje účinky právního jednání pouze na jednající strany (tedy spotřebitele a prodávajícího

¹⁴ Viz např. rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 23. dubna 2009. VTB-VAB NV (C-261/07) Galatea BVBA (C-299/07) v. Total Belgium NV (C-261/07). Spojené věci C-261/07 a C-299/07.; Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 14. ledna 2010. Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs eV v. Plus Warenhandels-gesellschaft mbH. Věc C-304/08.; Usnesení Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 30. června 2011. Wamo BVBA v. JBC NV, Modemakers Fashion NV. Věc C-288/10.

¹⁵ Ve vztahu k původní transpozici směrnice o nekalých obchodních podmínkách viz vytýkáci sdělení Evropské komise vůči České republice EU Pilot 2514/11 ze dne 15. prosince 2011 a 2013/2204 ze dne 23. 1. 2014. Více viz VÍTOVÁ, B. Transpozice směrnice o nekalých obchodních praktikách do českého a slovenského právního řádu. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s., 2016, s. 16.

podnikatele), veřejnoprávní regulace nekalých obchodních praktik zakazuje takové jednání všem podnikatelům bez ohledu na vztah ke spotřebiteli (§ 24 ZOS¹⁶).

V rámci interpretace směrnice o nekalých obchodních praktikách stanovil Soudní dvůr EU¹⁷ postup při hodnocení jednání jako možné nekalé obchodní praktiky. Tento postup pak najdeme i v rozhodnutích českých soudů. Při posuzování praktiky je nejprve zapotřebí vyhodnotit, zda uvedená obchodní praktika naplňuje znaky některé z nekalých obchodních praktik uvedených v přílohách č. 1 a č. 2 ZOS, tzn. zda je praktika obsažena v tzv. blacklistu klamavých nebo agresivních obchodních praktik, které jsou zakázané bez dalšího (není tedy nutné zohlednit otázku, zda předmětná praktika může narušit rozhodnutí průměrného spotřebitele o obchodní transakci či nikoli). Pokud daná praktika nenaplňuje žádné z kritérií uvedené v Příloze 1 a 2 ZOS, pak se posuzuje, zda praktika naplňuje kritéria podle § 5b ZOS (agresivní obchodní praktiky). Pokud nejsou naplněna ani kritéria agresivní obchodní praktiky, zkoumá se, zda jednání (konání nebo opomenutí) nespĺňuje znaky klamavé obchodní praktiky dle § 5 nebo § 5a. V posledním kroku, pokud shledáme, že nejsou naplněny ani podmínky pro klamavou obchodní praktiku, je možné posuzovat, zda jednání naplňuje znaky generální klauzule nekalé obchodní praktiky (§ 4 odst. 1 ZOS).¹⁸

Zákaz klamání spotřebitele je u některých výrobků výslovně upraven i ve zvláštních právních předpisech; pro oblast potravin, kam zasahuje problematika výrobků dvojí kvality nejvíce, to jsou zejména § 10 zák. č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích; čl. 3, 7 a 13 nařízení č. 1169/2011 a čl. 8 nařízení č. 178/2002.

3.2.2 Možnost aplikace stávající právní regulace obchodních nekalých praktik na výrobky dvojí kvality

Při postupu dle výše uvedeného testu nekalosti jednání výrobců, kteří nabízejí spotřebitelům výrobky dvojí kvality, je nejprve nutné zhodnotit, zda není toto jednání obsaženo v některé ze skutkových podstat klamavých obchodních praktik uvedených v Příloze 1 ZOS (směrnice o nekalých obchodních praktikách). Nejblíže by se této problematice blížila skutková podstata uvedená v písm. q) dle kterého je zakázané jednání, na základě kterého podnikatel poskytuje nesprávné informace o tržních podmínkách nebo o možnosti opatřit si výrobek nebo službu, aby tak přiměl spotřebitele koupit si tento výrobek nebo službu za méně výhodných podmínek, než jsou běžné tržní podmínky. Odlišná kvalita a stejné balení výrobku na různých trzích však nelze považovat za informace o tržních podmínkách, proto není možné bez dalšího toto ustanovení použít.

V případě výrobků dvojí kvality je dále nutné zvážit možnou aplikaci klamavých obchodních praktik, jak jsou upravena v čl. 5 odst. 2 a 3 ZOS (čl. 6 odst. 1, resp. 2 směrnice). Podle tohoto ustanovení se za klamavou obchodní praktiku považuje praktika obsahující sice pravdivou

¹⁶ Výrobce, dovozce, vývozce, dodavatel, prodávající nebo jiný podnikatel se dopustí správního deliktu tím, že poruší zákaz používání nekalých obchodních praktik.

¹⁷ Viz např. rozsudek Soudního dvora EU (prvního senátu) 19. září 2013 ve věci C-435/11, v řízení CHS Tour Services GmbH proti Team4 Travel GmbH.

¹⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 10. 2014, čj. 7 As 110/2014 – 52.

informaci, která ale vede nebo i jen může vést spotřebitele k rozhodnutí ohledně koupě, které by jinak neučinil, pokud jakýmkoli způsobem uvádí nebo je schopna uvést spotřebitele v omyl ohledně hlavních znaků výrobku, jako jsou mj. údaje o provedení a složení [odst. 2 písm. b) ZOS].

O omyl se jedná tehdy, jestliže něčí subjektivní představa je v rozporu s objektivní skutečností v nejširším smyslu slova.¹⁹ V omyl spotřebitele tedy může vést konání podnikatele, který užije nepravdivý údaj anebo matoucí údaj ohledně určitých zákonem stanovených skutečností. V těchto případech tedy klamavé konání spočívá v poskytnutí věcně nesprávné (nepravdivé, lživé) informace anebo poskytnutí pravdivé informace způsobem, který uvádí nebo je i jen schopen uvést spotřebitele v omyl (zavádějící informace). To vše vede (nebo může vést) k tomu, že spotřebitel učiní rozhodnutí ohledně koupě²⁰, které by jinak neučinil.

Ustanovení § 5 odst. 3 jde ještě dál, když uvádí, že se obchodní praktika rovněž považuje za klamavou, pokud ve věcných souvislostech, s přihlédnutím ke všem jejím rysům a okolnostem, vede nebo může vést k tomu, že spotřebitel učiní rozhodnutí ohledně koupě, které by jinak neučinil, a **pokud zahrnuje jakékoli uvádění výrobku** nebo služby na trh, včetně srovnávací reklamy, **kteřé vede k záměně s jiným výrobkem nebo službou**. Na druhou stranu je nutno korektně uvést, že toto ustanovení nebylo transponováno zcela v souladu se směrnicí, byť se tak na první pohled může zdát. Směrnice o nekalých obchodních praktikách uvádí tuto normu v čl. 6 odst. 2, ve kterém je obchodní praktika považována za klamavou, pokud ve věcných souvislostech, s přihlédnutím ke všem jejím rysům a okolnostem, vede nebo může vést k tomu, že průměrný spotřebitel učiní rozhodnutí o obchodní transakci, které by jinak neučinil, a zahrnuje **jakékoli uvádění produktu** na trh, včetně srovnávací reklamy, **kteřé vede k záměně s jinými produkty**, ochrannými známkami, obchodními firmami nebo jinými rozlišovacími znaky **jiného soutěžitele**. Ve směrnici se tak záměna s jinými produkty posuzuje vždy ve vztahu k jiným soutěžitelům, zatímco český ZOS tuto komplexní právní normu obsaženou v čl. 6 odst. 2 písm. a) směrnice rozdělil do dvou odstavců a rozšířil tak zákaz záměny obecně na všechny výrobky bez ohledu na to, zda jsou jiných soutěžitelů či nikoli.

Dále je nutno zkoumat právní předpisy určené k ochraně spotřebitele na úseku prodeje potravinových výrobků. Dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, se zaměřuje potravinové právo na vysokou úroveň ochrany lidského života, zdraví a ochrany zájmů spotřebitelů, včetně poctivého jednání v obchodu s potravinami. Čl. 8 tohoto nařízení pak konkretizuje ochranu zájmů spotřebitele, když říká, že cílem potravinového práva je chránit zájmy spotřebitelů a poskytovat spotřebitelům základ, který jim umožní vybírat se znalostí věci potravin, které

¹⁹ MELZER, F. in MELZER, F., TÉGL, P. A KOL. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014, s. 755.

²⁰ § 2 odst. 1 písm. r) ZOS: Rozhodnutím ohledně koupě je rozhodnutí spotřebitele o tom, zda, jak a za jakých podmínek výrobek nebo službu koupí, zda za ně zaplatí najednou nebo částečně, zda si je ponechá nebo neponechá nebo zda ve vztahu k nim uplatní právo vyplývající ze smlouvy, ať již se spotřebitel rozhodne jednat nebo zdržet se jednání.

konzumují, a dále zabránit podvodným nebo klamavým praktikám, falšování potravin a jakýmkoli jiným praktikám, které mohou spotřebitele uvést v omyl.

Podobně je dle nařízení č. 1169/2011 nutné usilovat o vysokou úroveň ochrany zdraví a zájmů spotřebitelů poskytnutím určitých informací, které konečnému spotřebiteli umožní **informovaný** výběr potravin a jejich bezpečné použití, se zvláštním ohledem nejen na zdravotní, environmentální, sociální a etická hlediska, ale i na hlediska **hospodářská** (čl. 3 odst. 1 nařízení). Čl. 7 pak konkrétně zakazuje uvádění zavádějících informací (informace o potravinách nesmějí být zavádějící, zejména pokud jde o charakteristiky potravin a zvláště o její povahu, totožnost, vlastnosti, složení) a navíc stanovuje požadavek transparentnosti (informace o potravině musí být přesné, jasné a spotřebitelům snadno srozumitelné). To se vztahuje rovněž na související reklamu, obchodní úpravu potravin, jejich tvar, vzhled nebo balení, použité obalové materiály, způsob jejich úpravy a místo vystavení. Povinné informace nesmí být dle čl. 13 tohoto nařízení žádným způsobem skryty, zastřeny ani přerušeny jiným textem nebo vyobrazením či jiným zasahujícím materiálem ani od nich nesmí být odváděna pozornost. Nařízení rovněž výslovně poukazuje na vztah ke směrnici o nekalých obchodních praktikách s tím, že by obecné zásady týkající se nekalých obchodních praktik obsažené v této směrnici měly být doplněny zvláštními výše uvedenými pravidly pro poskytování informací o potravinách spotřebitelům.

Výše uvedené povinnosti se promítly rovněž do speciální české právní regulace potravin v zákoně č. 110/ 97 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, v jehož § 10 je upraven zákaz uvádět na trh potravinu klamavě označené nebo nabízené ke spotřebě klamavým způsobem.

Klamavé jednání tedy spatřujeme v tom, že informace o výrobcích (zejména potravinách) zpřístupněné konečnému spotřebiteli prostřednictvím etikety, nebo jiného průvodního materiálu v hlavním zorném poli²¹ a jejich označení²² jsou téměř totožné s jinými výrobky jiného složení a mohou tak uvést spotřebitele v omyl tím, že se spotřebitel domnívá, že se jedná o tentýž stejný výrobek. Výrobek sice pravdivě mimo hlavní zorné pole spotřebitele uvádí správné (změněné) složení, vzhledem k tomu, že spotřebitel výrobek zná z dřívějšíka (nebo odjinud), nemá potřebu jeho složení při každé koupi kontrolovat. Je tedy klamán obecným vzezřením výrobku, které se na první pohled tváří jako stále stejný výrobek, jeho složení však dávno neodpovídá tomu, na co je spotřebitel vizuálně zvyklý. Jde tedy o aktivní použití polopravdy za účelem vyvolání zavádějícího účinku. Obal a jeho atraktivita se většinou používá jako běžný marketingový nástroj, aby byl spotřebitel schopen odlišit např. jednotlivé druhy čokolád použitých v dalších nových příchutích čokoládových oplatek. Jestliže však

²¹ Hlavním zorným polem je dle nařízení č. 1169/2011 zorné pole, jehož si spotřebitel při nákupu s největší pravděpodobností všimne na první pohled a které mu umožní okamžitě výrobek rozpoznat, pokud jde o jeho charakteristické rysy nebo povahu a popřípadě jeho obchodní značku.

²² Označením jsou dle nařízení č. 1169/2011 jakákoli slova, údaje, ochranné známky, obchodní značky, vyobrazení nebo symboly, které se vztahují k určité potravíně a jsou umístěny na obalu, dokladu, nápisu nebo etiketě, a to i krčkové nebo rukávové, které potravínu provázejí nebo na ni odkazují.

podnikatel změní složení výrobku (většinou nahradí dražší ingredienci nějakou levnější náhražkou) a ponechá původní obal, se kterým mají spotřebitelé spojen pocit výborné chuti, dochází ke klamání spotřebitele. Spotřebitel totiž podvědomě kupuje výrobky v atraktivnějších obalech a obalech, které zná. Neobstojí ani argument výrobce, že tisk různých etiket pro pozmeněné výrobky představuje pro podnikatele nepředstavitelnou zátěž, neboť podnikatel musí stejně splnit svoji povinnost stanovenou zákonem a vytvořit novou etiketu s novým složením výrobku. Rovněž si lze jen stěží představit, že by spotřebitelé vyžadovali jiné chutě s tím, že jim nevyhovuje chuť dobrého vepřového masa a chtějí ji nahradit kuřecím separátem²³ (zbytky masa, které se mechanicky oddělují od kvalitního masa, jde o zbytky měkkých tkání, kůže a nadrcených zbytků kostí) nebo menší gramáže výrobků, protože je to v jejich zemi obvyklé²⁴.

Vzhledem k tomu, že se jedná o veřejnoprávní normu, jejímž primárním cílem je ochrana společnosti jako celku před určitým závadným jednáním, které má být předmětem zkoumání a sankce ze strany orgánů veřejné moci, není nutné, aby se soukromoprávní omyl kryl s omylem veřejnoprávním. V případě omylu vyvolaného nekalou obchodní praktikou tak spotřebitel může být uveden v omyl i za okolností, které by v soukromoprávní rovině chráněny nebyly, resp. bylo by ponecháno na samotném subjektu, zda z právního jednání v omylu vyvodí nějaké právní následky či nikoli. Tomuto závěru ostatně svědčí i judikatura z oblasti veřejného (trestního) práva, které se v případě správního trestání používá analogicky²⁵. Např. dle usnesení NS ČR ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1256/2003 „Možnost podvedené osoby, aby si sama zjistila skutečný stav věci, bez dalšího nevyklučuje, aby její jednání bylo ovlivněno jednáním pachatele trestného činu podvodu podle § 250 tr. zák., který podvedeného uvede v omyl, využije jeho omylu nebo mu zamlčí podstatné skutečnosti. O podvodné jednání jde tudíž i v případě, jestliže podvedený je schopen zjistit nebo ověřit si skutečný stav rozhodných okolností, avšak je ovlivněn působením pachatele ve formě podání nepravdivých informací nebo zamlčení podstatných informací, takže si je v důsledku pachatelova jednání neověří buď vůbec, nebo tak neučiní včas.“

V úvahu by teoreticky přicházela ještě aplikace právní regulace proti diskriminaci z důvodu rozdílné kvality výrobků v České republice a jiných členských státech EU. Obecně je za diskriminaci nutno považovat rozlišování sobě rovných subjektů, které část z posuzovaných subjektů poškozují, tj. znevážení rovnosti a popírání a omezování práv těchto navzájem si rovných subjektů. Diskriminací spotřebitele je pak třeba rozumět obchodní praktiky, které při srovnatelných transakcích nedůvodně zvýhodňují některé spotřebitele před jinými – cílem

²³ Srov. výzkum Testování, hodnocení a srovnání vzorků z českého a německého trhu uskutečněný VŠCHT Praha. Dostupný z <http://sehnalova.cz/soubory/rozdily-potravin/Prezentace.pdf>.

²⁴ Srov. výzkum Unikátní porovnávací test šiestich druhov značkových potravín zakúpených v siedmych členských krajinách EÚ uskutečnený Asociácií spotrebiteľov Slovenska. Dostupný z <http://sehnalova.cz/rozdily-potravin.asp>.

²⁵ Rozsudek NSS ze dne 16. 4. 2008, č. j. 1 As 27/2008-67, rozsudek NSS ze dne 31. 7. 2009, č. j. 2 As 60/2008-114.

zákazu diskriminace v oblasti ochrany spotřebitele je tedy uzavírání shodných smluv za stejných podmínek.²⁶ Podnikatel může mít k výběru svého smluvního partnera řadu subjektivních důvodů, je však nutné vždy zkoumat, zda jsou takové důvody pro rozdílné zacházení objektivně odůvodněny legitimním cílem a zda jsou prostředky k jeho dosažení přiměřené a nezbytné.

V oblasti soukromého práva se zákaz diskriminace spotřebitele objevuje – kromě zákona o ochraně spotřebitele – zejména v zákoně č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), který blíže vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace mimo jiné i ve věcech přístupu ke zboží a službám, včetně bydlení, pokud jsou nabízeny veřejnosti nebo při jejich poskytování, s tím, že fyzická osoba má právo v právních vztazích, na které se vztahuje tento zákon, na rovné zacházení a na to, aby nebyla diskriminována.

Na jedné straně tak stojí základní právo nebýt diskriminován, na straně druhé stojí zásada autonomie vůle a v případě kolize těchto dvou principů může dojít k omezení jednoho z nich. V takovém případě je nutné posuzovat podmínky, za kterých by mělo mít jedno právo přednost před druhým. Základní je v této souvislosti maxima, podle které základní právo či svobodu lze omezit pouze v zájmu jiného základního práva či svobody. Při posuzování možnosti omezení základního práva či svobody ve prospěch jiného základního práva resp. svobody lze stanovit tyto podmínky, za jejichž splnění má prioritu jedno základní právo či svoboda. Jak uvedl Ústavní soud ČR první podmínkou je jejich vzájemné poměrování, druhou je požadavek šetření podstaty a smyslu omezovaného základního práva resp. svobody (čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod). Vzájemné poměrování ve vzájemné kolizi stojících základních práv a svobod spočívá ve třech kritériích. Prvním je kritérium vhodnosti, tj. odpověď na otázku, zdali institut, omezující určité základní právo, umožňuje dosáhnout sledovaný cíl (ochranu jiného základního práva). Druhým kritériem poměrování základních práv a svobod je kritérium potřebnosti, spočívající v porovnávání legislativního prostředku, omezujícího základní právo resp. svobodu, s jinými opatřeními, umožňujícími dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícími se základních práv a svobod. Třetím kritériem je porovnání závažnosti obou v kolizi stojících základních práv. Porovnávání závažnosti v kolizi stojících základních práv (po splnění podmínky vhodnosti a potřebnosti) spočívá ve zvažování empirických, systémových, kontextových i hodnotových argumentů.²⁷

V případě porušení práv na rovné zacházení nebo zakazujících diskriminaci má poškozený možnost bránit se buď soukromoprávními prostředky nebo veřejnoprávními prostředky (nebo obojím). V oblasti veřejného práva má poškozená osoba možnost požadovat od orgánů veřejné správy, aby s diskriminující osobou zahájila např. na základě porušení § 6 ZOS správní řízení a uložila pokutu dle § 24 odst. 7 písm. c) ZOS.

²⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 4. 2006, č. j. 8 As 35/2005 – 51.

²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp.zn. Pl. ÚS 4/94.

3.3 Návrhy na možnou změnu právní regulace nekalých obchodních praktik de lege ferenda

Existuje několik variant, jak docílit zákazu klamání spotřebitele dvojitou kvalitou výrobků se stejným vzhledem. Jako nejefektivnější (ale legislativně nejzdlouhavější) se jeví začlenění tohoto zákazu do směrnice o nekalých obchodních praktikách, neboť tak by byla zajištěna stejná úroveň pro všechny spotřebitele ve všech členských státech EU. Zůstává však i možnost přijmout opatření na národní úrovni v podobě zvláštní právní normy zakazující podobné praktiky na území jednotlivého státu nebo minimální možnost interpretace stávající právní regulace. Níže uvádíme možné varianty změn právní regulace v oblasti nekalých obchodních praktik.

3.3.1 Varianta I – přidání dalšího druhu klamavé obchodní praktiky do Přílohy 1 směrnice o nekalých obchodních praktikách

Tato varianta představuje nejprísnejší volbu zákazu, neboť zákaz takové praktiky by byl plošně zaveden v celé Evropské unii a navíc klamavé praktiky uvedené v Příloze 1 směrnice patří k tzv. „blacklistu“ nekalých obchodních praktik, které jsou zakázané bez dalšího, a není nutné je podrobovat testu nekalosti.

Návrh textu novely směrnice:

PŘÍLOHA I

OBCHODNÍ PRAKTIKY, JEŽ JSOU ZA VŠECH OKOLNOSTÍ POVAŽOVÁNY ZA NEKALÉ

Klamavé obchodní praktiky

...

32. Používání stejného nebo podobného označení pro výrobek, který je v jednom členském státu nebo v různých členských státech uváděn na trh s odlišným složením, aniž by byla tato odlišnost jasně a srozumitelně vyznačena tak, aby byla spotřebiteli patrná na první pohled; přičemž za označení se považují jakákoli slova, údaje, ochranné známky, obchodní značky, vyobrazení nebo symboly, které se vztahují k určité potravíně a jsou umístěny na obalu, dokladu, nápisu nebo etiketě v zorném poli, jehož si spotřebitel při nákupu s největší pravděpodobností všimne na první pohled a které mu umožní okamžitě výrobek rozpoznat, pokud jde o jeho charakteristické rysy, chuť nebo povahu a popřípadě jeho obchodní značku.

3.3.2 Varianta II – změna čl. 6 směrnice o klamavých obchodních praktikách

Tato varianta představuje změnu čl. 6 směrnice ve smyslu přidání dalšího kritéria pro posuzování klamavé obchodní praktiky ve formě konání.

Návrh textu novely směrnice:

Klamavé obchodní praktiky

Článek 6

Klamavá jednání

1. Obchodní praktika je považována za klamavou, pokud obsahuje nesprávné informace, a je tedy nepravdivá, nebo pokud jakýmkoli způsobem, včetně celkového předvedení, uvádí nebo je schopná uvést průměrného spotřebitele v omyl ve vztahu k jednomu nebo k více z níže uvedených bodů, i když informace jsou věcně správné, což v obou případech vede nebo může vést k rozhodnutí spotřebitele o obchodní transakci, které by jinak neučinil:

a) existence nebo podstata produktu;

b) hlavní znaky produktu, jako je jeho dostupnost, výhody, rizika, provedení, složení, odlišení od stejně označeného výrobku jiného složení, příslušenství, poprodejní služby zákazníkům a vyřizování reklamací a stížností, výrobní postup a datum výroby nebo dodání, způsob dodání, způsobilost k účelu použití, možnosti použití, množství, specifikace, zeměpisný nebo obchodní původ, očekávané výsledky jeho použití nebo výsledky a podstatné části zkoušek nebo kontrol provedených na produktu;

Článek 2

Definice

Pro účely této směrnice se rozumí:

...

m) „označením výrobku“ jakákoli slova, údaje, ochranné známky, obchodní značky, vyobrazení nebo symboly, které se vztahují k určité potravíně a jsou umístěny na obalu, dokladu, nápisu nebo etiketě v zorném poli, jehož si spotřebitel při nákupu s největší pravděpodobností všimne na první pohled a které mu umožní okamžitě výrobek rozpoznat, pokud jde o jeho charakteristické rysy nebo povahu a popřípadě jeho obchodní značku,

3.3.3 Varianta III – interpretace stávajících ustanovení klamavých obchodních praktik ve směrnici a národních právních řádech členských států EU

Tato varianta je podrobně popsána v kapitole 3.3 a jeví se jako jedna z nejrychleji prosaditelných v rámci co nejrychlejšího dosažení ochrany spotřebitele v oblasti zboží dvojí kvality. K dosažení této varianty je však zapotřebí součinnost orgánů veřejné správy, které budou muset tuto interpretaci zastávat a po podnikatelích za pomoci účinných opatření vymáhat.

Tato varianta je navíc podpořena oficiálním vyjádřením eurokomisařky pro ochranu spotřebitele Věry Jourové, dle které „Právní předpisy EU se snaží zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitele, bezpečnost a správné a spolehlivé informace pro spotřebitele. Směrnice 2005/29/ES zakazuje obchodníkům inzerovat produkt jako stejný v několika členských státech a současně úmyslně snižovat kvalitu produktu v některých z těchto států; toto je předmětem přezkumu ze strany příslušných vnitrostátních orgánů na ochranu spotřebitele v každém jednotlivém případě. Právo EU neomezuje společnosti, aby produkty přizpůsobily jednotlivým trhům v souladu s chutí, preferencemi nebo kupní silou

spotřebitelů, pokud výrobky splňují požadavky právních předpisů **a informace o nich nejsou pro spotřebitele zavádějící** (co se týká základních charakteristik, kam patří i kvalita).²⁸

Na druhou stranu je však nutno korektně upozornit na fakt, že toto prohlášení neodpovídá Pracovnímu dokumentu Evropské komise – Pokynům k provedení/uplatňování směrnice 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách,²⁹dle kterého: „Zboží stejné značky a s **týmž nebo podobným balením** se může lišit, co se týká jeho složení, v závislosti na místě výroby a cílovém trhu, tj. může se lišit mezi jednotlivými členskými státy. Podle směrnice o nekalých obchodních praktikách nejsou obchodní praktiky uvádějící na trh produkty s jiným složením samy o sobě nekalé. Směrnice o nekalých obchodních praktikách je však nutno vzít v úvahu v případech, kdy obchodníci propagují určitý produkt jako produkt stejné jakosti a složení jako produkty příslušné značky uváděné na trh v jiných členských státech.“³⁰

3.3.4 Varianta IV – novelizace stávajících právních norem pouze na úrovni členských států EU

Poslední možnost představuje iniciativu národních zákonodárců na národní úrovni každého členského státu samostatně, což však neodpovídá základní premise EU o zvyšování ochrany spotřebitele a udržování stejné úrovně ochrany spotřebitele ve všech členských státech. Vzhledem k tomu, že směrnice o nekalých obchodních praktikách je navíc směrnicí s principem maximální harmonizace, je otázka, zda by taková zákonodárná iniciativa nebyla považována Evropskou komisí za špatnou implementaci směrnice a brána jako překážka volného pohybu zboží.

²⁸ Odpověď komisařky Jourové jménem Komise na parlamentní otázku europoslankyně Olgy Sehnalové ze dne 17. srpna 2016, č. E-004362/2016. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2016-004362&language=CS>.

²⁹ Dostupné z: http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/files/ucp_guidance_cs.pdf.

³⁰ Dostupné z http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/files/ucp_guidance_cs.pdf. Str. 60.

4. Problematika dvojí kvality a složení produktů prodáváných v rámci Jednotného trhu Evropské unie z pohledu práva soutěžního a práva průmyslového vlastnictví

4.1 Obecný úvod kapitoly

V Evropské unii se dle *Smlouvy o fungování Evropské unie*³¹ uplatňuje několik základních politik. Jednou z nich je *Vnitřní trh (Single Market)*, kterým je „*prostor bez hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu v souladu s ustanoveními Smluv*“ (čl. 26 odst. 2 SFEU). Volný pohyb zboží je dále rozveden v ustanoveních článků 28 a 29 SFEU. Volný pohyb služeb na vnitřním trhu je upraven v ustanoveních článků 56 až 62 SFEU.

Účelem této kapitoly je posoudit nakolik se stávající pravidla práva soutěžního a práva průmyslového vlastnictví slučují s praxí „výrobní dvojí kvality“.

Tyto otázky budou řešeny dle práva soutěžního i odpovídající části práva průmyslového vlastnictví (právo ochranných známek, právo označení zeměpisného původu výrobků).

4.2 Právo na ochranu soutěže a výrobky dvojí kvality

V Evropské unii je soutěžní právo upraveno v několika relativně samostatných pododvětvích. Soutěžní právo lze rozdělit na

- právo na ochranu soutěže proti jejímu narušování - čl. 101 až 106 SFEU,
- právo upravující státní podporu (dříve veřejnou podporu) - ustanovení čl. 107-109 SFEU,
- právo zadávání veřejných zakázek.
- právo na ochranu proti nekalé soutěži.

Protože praxe „výrobní dvojí kvality“ se netýká přímo práva upravujícího zadávání veřejných zakázek ani práva upravujícího státní podporu, bude v této kapitole proveden rozbor pouze dle práva na ochranu soutěže, a dále pak dle práva na ochranu před nekalou soutěží.

Prameny práva na ochranu soutěže upravují několik typů jednání, která jsou zakázána. Jsou jimi zneužití dominantního postavení, nedovolené dohody mezi soutěžiteli. Regulované je také spojování podniků (soutěžitelů).

Pokud shora uvedené praktiky mohou mít dopad na vnitřním trhu (mezi členskými státy), jsou zakázány přímo SFEU (srov. čl. 101- 106). Doplnková regulace je upravena v pramenech sekundárního práva EU.³² Pokud jde o vnitrostátní právo, pak je úprava práva na ochranu

³¹ Poslední konsolidované znění *Smlouvy o fungování Evropské unie* je dostupné v českém jazyce na internetových stránkách EUR-LEX.europa.eu na adrese: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1493124393837&uri=CELEX:02016ME/TXT-20160901>.

³² Např. nařízení Rady (ES) č. 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člácích 81 a 82 Smlouvy, nařízení Komise (ES) č. 622/20085, nařízení Komise (EU) č. 330/2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě, nařízení Komise (EU) č. 461/2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví motorových vozidel, nařízení Komise (EU) č. 1218/2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na některé kategorie specializačních dohod, nařízení Komise (EU) č. 1217/2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na některé kategorie dohod o výzkumu a vývoji, nařízení Komise č.

hospodářské soutěže vtělenu do zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže (dále též jen "ZOHS"). Vnitrostátní předpis zakazuje stejná jednání narušující soutěž jako SFEU a další předpisy práva evropsko-unijního.

Případné soukromoprávní nároky může ten, jehož právo bylo porušeno nebo ohroženo nedovoleným omezeným soutěže, uplatnit na základě ustanovení § 2990 zákona č. 89/2012 Sb., Občanského zákoníku. Žalobní nároky jsou uvedeny v ustanovení § 2988 cit. zák.

Teoreticky nelze vyloučit, že by soutěžitel dodávkou výrobků jiné kvality na různé relevantní trhy mohl zneužít své dominantní postavení na některém z nich. Tuto situaci však nelze predikovat. Navíc dodávka výrobků jiné kvality by byla spíše důsledek zneužití dominantního postavení než jeho příčina. Příčinou by bylo rozhodnutí dominantanta. Nutno upozornit na to, že za dominantního soutěžitele je považován ten, kterému jeho tržní síla umožňuje se chovat ve značné míře nezávisle na jiných soutěžitelích nebo spotřebitelích. Více soutěžitelů může mít i společnou dominanci.

Teoreticky nelze vyloučit ani zakázanou dohodu mezi soutěžiteli, neboť mezi demonstrativně vypočtené zakázané dohody patří i dohoda o přímém či nepřímém určení cen (cenový kartel) nebo i dohoda o jiných obchodních podmínkách (srov. § 3 odst. 1 a odst. 2 písm. a) ZOHS, dále srov. čl. 101 odst. 1 písm. a) SFEU). Na konkurenčním relevantním trhu se však takové dohody ve vztahu k "výrobkům dvojí kvality" zpravidla nebudou vyskytovat. Pokud někteří soutěžitelé takové politiky uplatňují, může se tak dít i bez jakékoliv zakázané dohody s jinými soutěžiteli, fakticky soutěžiteli postačí tzv. "paralelní jednání".

4.2.1 Dílčí závěr

Omezení praktiky „výrobků dvojí kvality“ na jednotném vnitřním trhu pomocí nástrojů práva na ochranu soutěže nelze očekávat. Tyto nástroje slouží k ochraně soutěže jako takové, ačkoliv mohou mít i některé vedlejší účinky.

4.3 Právo na ochranu proti nekalé soutěži a „výrobky dvojí kvality“

4.3.1 Prameny práva

Národní prameny ČR

- zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Evropsko-unijní prameny

- směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2006/114 o klamavé a srovnávací reklamě

240/1996 o dohodách o poskytování technologií, nařízení Komise (ES) č. 358/2003 o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě v odvětví pojišťovnictví, nařízení Rady (EHS) č. 1017/68 o uplatňování pravidel hospodářské soutěže v dopravě po železnici, silnici a vnitrozemských vodních cestách, nařízení Komise č. 1617/1993 o dohodách v letecké dopravě, nařízení Rady (ES) č. 1419/2006, nařízení Komise č. 823/2000 o dohodách v oblasti námořní dopravy, nařízení č. 26/1962 o použití určitých pravidel hospodářské soutěže na produkci zemědělských produktů a obchod s nimi.

- doplňkově také: směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2005/29 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu

Mezinárodní právo

- Pařížská unijní úmluva o ochraně průmyslového vlastnictví

4.3.2 Obecný úvod

Zatímco právo na ochranu soutěže je upraveno částečně přímo v primárním právu Evropské unie a doplňkově pak v dalších pramenech práva s přímým účinkem, právo na ochranu proti nekalé soutěži je pouze částečně harmonizováno - některé otázky jsou upraveny ve směrnících, přičemž členské státy mají povinnost cíle sledované směrnicemi implementovat do národních právních řádů (zpravidla cestou změny psaných pramenů práva, nikoliv však výlučně). Je třeba zdůraznit, že způsob harmonizace je na rozhodnutí národního orgánu veřejné moci (zpravidla zákonodárce). Je tedy možné, že některý institut bude upraven v rámci práva jednoho členského státu v pramenu soukromého práva a v jiném členském státě bude tentýž institut upraven v rámci práva veřejného. Příkladem může být úprava *srovnávací reklamy*, jejíž definice a regulace je např. v České republice provedena v zákoně č. 89/2012 Sb., Občanském zákoníku, zatímco ve Slovenské republice je implementace obsažena v zákoně č. 147/2001 Z.z., o reklame.³³

Institutů, které jsou v rámci práva ochrany proti nekalé soutěži harmonizovány, je omezené množství. Prakticky jde o úpravu klamavé reklamy, srovnávací reklamy, umístování produktů (product placement) a úpravu souvisejícího institutu - nekalých obchodních praktik.

Všechny členské státy Evropské unie jsou kromě shora uvedeného smluvními státy Pařížské unijní úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví³⁴ (*Paris Convention for the Protection of Industrial Property*).³⁵

Ustanovení čl. 10bis Pařížské unijní úmluvy stanoví smluvním státům povinnost zajistit příslušníkům Unie účinnou ochranu před nekalou soutěží. *Nekalá soutěž* je definována jako *“každá soutěžní činnost, která odporuje poctivým zvyklostem v průmyslu nebo v obchodě.”* Odstavec 3 cit. ustanovení pak obsahuje demonstrativní výčet zakázaných jednání nekalé soutěže:

- “1. jakékoliv činy, které by mohly jakkoli způsobit záměnu s podnikem, výrobky nebo s průmyslovou nebo obchodní činností soutěžitele;*
- 2. falešné údaje při provozování obchodu, které by mohly poškodit dobrou pověst podniku, výrobků nebo průmyslové nebo obchodní činnosti soutěžitele;*

³³ Vozár, J. chápe (slovenskou) úpravu srovnávací reklamy jako výjimku ze zákazu zlehčování. K tomu srov. Vozár, J. *Právo proti nekalej súťaži*. S. 206.

³⁴ Poznámka autorů: V Československu vyhlášena (ve znění Stockholmského aktu) vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 64/1975 Sb.

³⁵ Poznámka autorů: Seznam smluvních států Pařížské unijní úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví (1883) ve znění Stockholmského aktu (1967) je dostupný na stránkách Světové organizace duševního vlastnictví na adrese: http://www.wipo.int/treaties/en/ActResults.jsp?act_id=31.

3. údaje nebo tvrzení, jejichž užívání při provozu obchodu by bylo s to uvádět veřejnost v omyl o vlastnosti, způsobu výroby, charakteristice, způsobilosti k použití nebo o množství zboží.”

Pařížská unijní úmluva představuje obecný rámec, přičemž vnitrostátní právo smluvního státu musí zajistit prostředky ochrany před nekalou soutěží, jak ostatně stanoví článek 10ter odst. 1 PUÚ. Podle čl. 10ter odst. 2 PUÚ mají smluvní státy povinnost zajistit zvláštní aktivní legitimaci svazům či sdružením na ochranu zájmů soutěžitelů.

V každém členském státě EU tedy musí právo zajišťovat ochranu před nekalou soutěží v rozsahu stanoveném PUÚ, dále rovněž před nedovolenou klamavou a nekalou srovnávací reklamou, jakož i před souvisejícími praktikami (harmonizovaná úprava) - umístování produktu, nekalé obchodní praktiky. Jak členský stát zajistí ochranu, je věcí národního zákonodárství.

4.3.3 Aplikace vnitrostátní úpravy práva na ochranu proti nekalé soutěži

Právo na ochranu proti nekalé soutěži je v českém právu upraveno předně v ustanoveních §§ 2976-2989 OZ. Je založeno na generální klauzuli zakazující nekalou soutěž, výčtu nejčastějších skutkových podstat nekalé soutěže a úpravě žalobních nároků.

Před uvedená ustanovení jsou předřazena ještě obecná pravidla (§ 2972 - 2974), která také obsahují určení hranic aplikace českého práva. Ustanovení českého OZ se vztahují na jednání soutěžitelů, která mají účinky v ČR. Na jednání, která mají účinky v zahraničí, se český zákon vztahuje jen v rozsahu, který je stanoven v mezinárodních smlouvách, kterými je ČR vázána, a byly vyhlášeny v úřední sbírce právních předpisů.³⁶

Ochrana podle českého práva je poskytována nejen českým osobám, ale také zahraničním osobám, pokud se v ČR účastní hospodářské soutěže. Rozšíření této ochrany i na jiné zahraniční osoby je opět možné podle mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána, a byly vyhlášeny v úřední sbírce právních předpisů. Konečně je možné rozšíření ochrany zahraničních osob základě vzájemnosti, pokud mezinárodní smlouva není.

Řešení výrobku s dvojitou kvalitou se zpravidla týká účinků na trhu v ČR, nikoliv vztahu přeshraničního. Pokud existuje nějaký přeshraniční prvek, pak se nejčastěji bude jednat o rozhodnutí zahraniční osoby, která v rámci koncernové struktury uplatní svůj vliv na rozhodnutí o výrobě a dodávce výrobku s jinou kvalitou na trh v ČR než kvalita výrobku, který je uváděn na trh v domovském státě (např. stát sídla ovládající osoby).

Protože se v případě posouzení praxe “výrobků dvojitou kvalitou” jedná o posouzení souladu jednání mající účinky na území ČR s právem ČR, bude proveden rozbor možné subsumace pod ustanovení OZ zakazující nekalou soutěž (vč. vybraných skutkových podstat).

³⁶ Tímto termínem máme na mysli Sbíрку zákonů nebo Sbíрку mezinárodních smluv (dle časového období vyhlášení mezinárodní smlouvy).

4.3.4 Generální klauzule nekalé soutěže

Ustanovení § 2976 odst. 1 OZ upravuje nekalou soutěž a její zákaz takto: *“Kdo se dostane v hospodářském styku do rozporu s dobrými mravy soutěže jednáním způsobilým přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům, dopustí se nekalé soutěže. Nekalá soutěž se zakazuje.”* Teorie se shoduje v tom, že o nekalou soutěž se jedná v případech, kdy jsou kumulativně splněny všechny tři podmínky stanovené v generální klauzuli. Jednání musí být současně v hospodářském styku (pod který lze podřadit i hospodářskou soutěž), musí být způsobilé přivodit újmu jinými soutěžitelům nebo zákazníkům a konečně současně musí být v rozporu s dobrými mravy soutěže.

Praxe umísťování výrobků na trh se bezpochyby týká výkonu podnikatelské činnosti běžného soutěžitele, je tak podřaditelná bez dalšího pod *“jednání v hospodářské soutěži”*.

Ondřejová subsumuje takto: *“jednání v hospodářském styku v sobě zahrnuje také „jednání v hospodářské soutěži“, které je v judikatuře vykládáno velmi široce a odvozuje se od vymezení tzv. soutěžního vztahu. Soutěžní vztah je podle Nejvyššího soudu (srov. NS 32 Odo 1642/2005) třeba vykládat v návaznosti na pojem soutěžitele z hlediska účelu ochrany proti nekalé soutěži velmi široce, kdy ve vztahu soutěžitelů nejsou jen přímí soutěžitelé, ale vůbec všechny subjekty, které působí v podobných nebo navzájem substituovatelných oborech nebo hospodářských činnostech.”³⁷*

Podmínka způsobilosti přivodit újmu chráněným osobám může být splněna rovněž poměrně snadno, neboť pojem újma je širší než (majetková) škoda a lze si představit, že újmu může být i rozdíl v kvalitě (při placení stejných cen získání výrobku horší kvality než je nabízena jinému nebo objektivně možná).

Nejistá je ovšem subsumace takového jednání pod jednání proti dobrým mravům soutěže. Dobré mravy soutěže představují neurčitou kategorii, která umožňuje soudům aplikovat pružně generální klauzuli nekalé soutěže a materiálně nalézat hranici aplikace práva na ochranu před nekalou soutěží.

Hajn již v roce 1994 jednání proti dobrým mravům soutěže doktrinárně definoval jako *“porušení pravidel a zvyklostí, které se dodržují v konkurenčním prostředí, a které i samotní soutěžitelé považují za odpovídající podnikatelské korektnosti”*.³⁸

Bezproblémově lze podřadit pod jednání rozporná s dobrými mravy soutěže zpravidla pouze jednání, která přímo odporují právnímu předpisu, jak upozorňuje Ondřejová. *“Za jednání vždy rozporné s dobrými mravy soutěže je nutno považovat každé jednání, které je v rozporu se zákonem či jiným právním předpisem, neboť každý subjekt hospodářské soutěže má možnost seznámit se s psanými pravidly, která nesmějí být (nejen) v soutěži porušována, přičemž se samozřejmě i v této oblasti uplatní pravidlo „neznalost zákona neomlouvá“. Bude se jednat typicky o porušení různých veřejnoprávních předpisů dotýkajících se přímo či nepřímo jednání v hospodářském styku, ale také o porušení některých soukromoprávních předpisů. Z toho byla*

³⁷ Ondřejová, D. In Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1.vydání.* Praha : C.H.Beck, 2014.

³⁸ Hajn, P.: Příspěvek k vymezení dobrých mravů soutěže, in *Právo a podnikání*, 1994, č.12.

dovozena soudcovská (nepojmenovaná) skutková podstata nekalé soutěže „porušení norem veřejného nebo soutěžního práva se soutěžním dopadem“.³⁹

Hajn pak v současnosti k tomuto pojmu v současnosti upozorňuje, že *„dobré mravy soutěže nelze vždy vykládat jako zvyklosti soutěže. Samo zjištění určitých zvyklostí by mohlo mít malou vypovídací hodnotu tam, kde vedle sebe existují zvyklosti různé. Není ostatně vždy zřejmé, zda jde o zvyklosti doporučeníhodné. Také jednání výrazně se odchylující od dosavadních a prospěšných soutěžních zvyklostí, nemusí být vždy jednáním nežádoucím. Některé užitečné obchodní a soutěžní praktiky (leasing, franchising) vyvolávaly zprvu pochybnosti a v některých případech byly kvalifikována jako nekalá soutěž či omezování soutěže. Nové soutěžní metody neustále vznikají a svědčí o dynamice hospodářského života. Právo i za pomoci institutu dobrých mravů soutěže slouží k postupné selekci soutěžních postupů, jejichž přípustnost nemůže být poměřována jenom tím, zda se podobají postupům dosavadním“.*⁴⁰ Ostatně na změnu nahlížení na soutěžní praktiky v čase upozorňuje i Ondřejová.⁴¹

Nejvyšší soud se otázkou selektivního rozsahu zabýval (byť ve vztahu k selektivním podmínkám dotačního programu) ve věci 23 Cdo 2493/2014, ve svém rozhodnutí však dovodil závěr, že *„selektivnost (dotačního programu) sama o sobě neznámá rozpor s dobrými mravy soutěže“.*⁴²

Pro zodpovězení právní otázky „nekalé soutěže“ v konkrétním případě je rozhodující hledisko průměrného spotřebitele (resp. „běžného spotřebitele, jak upozorňuje Ondřejová,⁴³ případně průměrný zákazník nebo průměrný jedinec z dotčené skupiny). Průměrným spotřebitelem/průměrným jednotlivcem je podle ustálené evropsko-unijní⁴⁴ i tuzemské

³⁹ Ondřejová, D. In Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1.vydání.* Praha : C.H.Beck, 2014. s. 1173-1174.

⁴⁰ Hajn, P. In Švestka/Dvořák/Fiala/Hrádek/Vojtek/Hajn a kolektiv. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (§ 2521 až 3081).* Praha : Wolters Kluwer, 2014. s. 1168

⁴¹ Ondřejová, D. In Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1.vydání.* Praha : C.H.Beck, 2014. s. 1173-1174

⁴² Systém dotací a podpor tvoří určitý komplex a jako komplex je proto nutné je poměřovat dobrými mravy soutěže. Selektivnost dotačního programu však sama o sobě neznámá rozpor s dobrými mravy soutěže.

Poskytování dotací omezenému okruhu subjektů představuje zásah do fungování volného trhu. Úkolem státu je však vytvářet podmínky pro to, aby tyto zásahy byly přiměřené a nenarušovaly rovnováhu mezi ochranou hospodářské soutěže a ochranou jiných společensky významných cílů. Podporu činnosti nestátních neziskových organizací v oblasti sportu lze přitom považovat za jeden z těchto jiných společensky významných cílů.

Neoznámená veřejná podpora by mohla mít soutěžní dopad, zejména v případě, že by absence oznámení společně s poskytováním podpory znamenala neoprávněnou soutěžní výhodu oproti soutěžitelům, kteří využívají podpory oznámené.

⁴³ Ondřejová, D. In Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1.vydání.* Praha : C.H.Beck, 2014. s. 1776.

⁴⁴ Např. rozhodnutí ESD C-210/96 Gut Springeheide, Rudolf Tusky, rozhodnutí ESD C-112/99 Toshiba Europe,

judikatury⁴⁵ „osoba přiměřeně pozorná a obezřetná, ovšem nemající zvláštní znalosti ani jiné zvláštní vlastnosti“.

Ondrejová upozorňuje, že rozhodnutí ESD ve věci C-210/96 Gut Springenheide, Rudolf Tusky dodnes ovlivňuje i známkové právo, neboť *“platí, že pro určení, zda je označení, ochranná známka nebo reklamní označení či dotyčný výrok způsobilý klamat kupujícího, je nutno vzít v úvahu předpokládané očekávání průměrného spotřebitele, který je v rozumné míře dobře informovaný a v rozumné míře pozorný a opatrný.”*⁴⁶

4.3.5 Klamavé označení zboží nebo služby

OZ obsahuje zvláštní skutkovou podstatu nekalé soutěže v § 2978 (klamavé označení zboží nebo služby), ke které se váže ještě společné ustanovení v § 2979 OZ.

Pokud je na výrobku nebo na službě použito označení, které „je způsobilé vyvolat v hospodářském styku mylnou domněnku, že jím označené zboží nebo služba pocházejí z určité oblasti či místa nebo od určitého výrobce, anebo že vykazují zvláštní charakteristický znak nebo zvláštní jakost. Nerozhodné je, zda označení bylo uvedeno bezprostředně na zboží, na obalu, obchodní písemnosti nebo jinde. Rovněž je nerozhodné, zda ke klamavému označení došlo přímo nebo nepřímo a jakým prostředkem se tak stalo.“, zpravidla se bude jednat o nekalou soutěž.

Existuje však několik limitů aplikace této definice. Předně pokud by k takovému jednání nedošlo v rámci mezí stanovených generální klauzulí (lze si představit např. uměleckou tvorbu).

Obvyklejší limitaci mohou představovat taková označení, která průměrný spotřebitel (nebo běžný zákazník) nebude považovat za klamavá při dodržení přiměřené míry pozornosti a obezřetnosti. Příkladem může být vyobrazení jiného výrobku téhož soutěžitele na výrobku (např. v minulosti jeden výrobce mléka a sýrů v ČR celou jednu stranu obalu 1l mléka věnoval reklamě na svůj jiný výrobek - sýr, který uváděl na trh).

Naopak při využití soutěžně obecného pojmu (sloužícího k obecnému označení vlastnosti - např. druh, jakost apod.) společně s dodatkem klamat může být naplněna skutková podstata klamavého označení (srov. § 2978 odst. 2 OZ). Skutková podstata klamavého označení může být naplněna i využitím pravdivého údaje, pokud je však použit vzhledem k okolnostem a souvislostem tak, že může vyvolat omyl a tím např. soutěžní rozhodnutí.

Nedotčené shora uvedeným zůstávají předměty zvlášť chráněné podle předpisů na ochranu průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví (zejména ochranné známky, průmyslové vzory, označení původu a zeměpisná označení, vynálezy a patenty na ně, užitné vzory a další). Problematika klamavých označení souvisí jak s právem na ochranu spotřebitele, v širších souvislostech však také s veřejným právem potravinovým, léků a zdravotnických prostředků,

⁴⁵ Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ve věci 32 Odo 229/2006 (“spotřebitel mající rozumnou míru pozornosti a opatrnosti”) nebo ve věci 32 Cdo 4661/2007 (“spotřebitel, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory”).

⁴⁶ Ondrejová, D. In Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1.vydání.* Praha : C.H.Beck, 2014. s. 1776

potravinových doplňků atd. - vesměs jde o takové výrobky, pro které jsou veřejnoprávními předpisy stanoveny závazné požadavky na minimální kvalitu a/nebo jiné vlastnosti (včetně např. dovolených surovin nebo některých požadavků na postup výroby). Materiálně jde zpravidla o prameny sekundárního práva EU (nejčastěji nařízení).

4.3.6 Ochrana před nekalou soutěží podle českého práva

V ČR je ochrana před nekalou soutěží poskytována soudní cestou. Žaloba se podává u krajského soudu, o případném odvolání rozhoduje vrchní soud, o případné dovolání pak Nejvyšší soud České republiky.

Žalobou se lze domáhat, aby se žalovaný nekalé soutěže zdržel, odstranil závadný stav, poskytl přiměřené zadostiučinění, vydal bezdůvodné obohacení a konečně aby nahradil škodu, která v důsledku nekalé soutěže žalobci vznikla.

Rozhodnutí o základní otázce - posouzení jednání jako nekalé soutěže mají účinky obecné, tzn. je zajištěna "jednota a totožnost posouzení žalovaného skutku", čímž nejsou vyloučeny individuální nároky (např. na náhradu škody, vydání bezdůvodného obohacení, zadostiučinění) u jiných dotčených či poškozených subjektů.

Spotřebitel má dle ustanovení § 2989 OZ specifické postavení. Pokud uplatňuje jen nárok na zdržení se nekalosoutěžního jednání a/nebo na odstranění závadného stavu a tvrdí, že skutek v žalobě subsumuje pod generální klauzuli (§ 2976 OZ) nebo pod taxativně vypočtené skutkové podstaty (§ 2977-2981, § 2987), musí žalovaný rušitel prokázat opak - tedy že se nekalé soutěže nedopustil.

Ani tato specifická presumpce nekalé soutěže, která má pomoci spotřebiteli vyrovnat nerovnost sil, však není všemocná. Na spory z nekalé soutěže se totiž aplikují obecná pravidla o soudních poplatcích placení (zákoně č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích) a o náhradě nákladů řízení (stanovena v a v zákoně č. 99/1963 Sb., Občanském soudním řádu).

Pro případ neúspěchu ve věci spotřebiteli hrozí riziko náhrady nákladů řízení, a to včetně nákladů právního zastoupení protistrany (při zastoupení advokátem v zásadě ve výši určené podle vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., Advokátního tarifu). Výše těchto nákladů zde není uvedena ani odhadem, neboť ve všech těchto pravidlech závisí na množství dalších okolností případu pro určení jednotlivých složek (soudní poplatky, tarifní hodnota, žalobní nárok atd.) a pro účely této studie nejsou významné zásadním způsobem.

Posouzení určitého jednání (skutku) jako zakázanou nekalou soutěží nebo zamítnutí žaloby je otázka právní, kterou soud musí vyřešit na základě provedeného dokazování. Ze shora uvedeného je zřejmé, že sice nelze vyloučit existenci zvláštního jednání, které by spočívalo v prodeji výrobků s různou kvalitou, avšak taková praxe zpravidla nebude bez dalšího podřaditelná pod pojem nekalé soutěže (vč. zvláštní skutkové podstaty klamavého označení zboží nebo služby). Musely by být prokázány takové okolnosti, které by u průměrného (běžného) spotřebitele mohly vést v omylu ohledně jeho potenciálního rozhodnutí. Jako nekalosoutěžní by se bezproblémově subsumovalo takové jednání, které by splňovalo znaky generální klauzule pro rozpor s normou veřejného práva (např. nedodržení jakosti nebo jiných vlastností stanovených zvláštním předpisem, nedodržení povinného označení výrobku

apod.). Takové jednání by však mohlo být postiženo veřejnoprávně na podkladě veřejnoprávních předpisů.

4.3.7 Dílčí závěr

Na základě shora uvedeného:

- pokud by nebylo jasně uvedeno složení nebo by nebyl soulad mezi uvedeným na obalu a obsaženým – kromě porušení potravinového práva, by se zpravidla jednalo i o jednání subsumovatelné pod nekalou soutěž.
- samotné jiné složení výrobků stejně označených a prodávaných na trzích v různých zemích zpravidla nebude bez dalšího nekalou soutěží, protože spotřebitel činí své nákupní rozhodnutí na relevantním trhu (ačkoliv si může koupit jogurt či mléko kdekoliv, zpravidla jej bude kupovat v místě blízkému jeho bydlišti ...).

Za stávající situace tedy nelze očekávat, že by otázka mezí dovolenosti „výrobků dvojí kvality“ resp. prodej výrobků horší kvality než jsou prodávány v jiných členských zemích (soulad či rozpor s dobrými mravy soutěže) vyřešila prostřednictvím soudních rozhodnutí.

Dílčí doporučení: Pokud by měl tuzemský zákonodárce zájem motivovat spotřebitele k podávání žalob k soudům, aby tato otázka byla vyřešena judikatorně, mohl by motivovat spotřebitele k podání žalob těmito dílčími změnami právních předpisů:

- 1) stanovení nového osvobození od poplatkové povinnosti pro spotřebitele ve věcech nekalé soutěže (případně i v kombinaci s obdobným osvobozením ve spotřebitelských věcech), a to např. změnou § 11 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích a dále
- 2) stanovením zvláštního pravidla vyjímajícího spotřebitele z obecných pravidel pro náhradu nákladů řízení v občanském soudním řízení, tedy z ustanovení § 142 - 150 OSŘ. Takové změny by však mohly mít dopady na veřejné rozpočty, zejména pokud by se v důsledku takových změn zvýšil nápad žalob podávaných spotřebiteli ve věcech nekalé soutěže.

Navržený způsob řešení se však jeví jako sporný, neboť jeho přínos by měl být spíše obecný. Pokud by měla být vyřešena jen jedna právní otázka, nejde o způsob ekonomický. Vhodnější se jeví regulace výrobků dvojí kvality jinými nástroji.

4.4 Obecně o regulaci kvality výrobků a služeb na vnitřním trhu a vztahu k některým předmětům průmyslového vlastnictví

V Evropské unii dochází ke stálému posilování vnitřního trhu. Nástroji jsou právní předpisy, kterými se stanoví jednotně určité požadavky na výrobky nebo služby.

Ve vztahu k výrobkům lze uvést např. jednotné požadavky na obsah výrobku, které se uplatňují např. u některých potravin. V tomto rámci jsou stanoveny podmínky označení mnoha výrobků, zejména potravin, v rámci celé EU jednotně (srov. např. máslo, jednotlivé druhy lihovin apod.). Tyto úpravy mají veřejnoprávní povahu, a proto musí být respektovány

např. i v žádostech o zápis zvláštních označení (ZTS, rovněž platí také pro ChOP/ChZO). K tomu srov. rozhodnutí Tribunálu T-51/14 (“Pomazánkové máslo II”).⁴⁷

Ve vztahu k některým výrobkům (vybrané potraviny) pak rovněž platí, že musí být uváděn jejich skutečný původ. Jde o některé druhy masa, med, čerstvá vejce apod.

Pro určité kategorie výrobků (vybrané zemědělské výrobky a potraviny, vína, lihoviny, aromatizované vinné výrobky) jsou zavedeny zvláštní právní instituty (chráněná) zeměpisná označení resp. (chráněná) označení původu.⁴⁸ Tyto zvláštní instituty představují kromě předmětů průmyslového vlastnictví rovněž veřejnoprávní garanci zvláštních vlastností.⁴⁹

Ve vztahu k službám lze uvést např. postupný přechod k vyššímu stupni sjednocení základních pravidel služeb v Evropské unii - např. nařízení eIDAS⁵⁰ nebo také regulaci telekomunikačních služeb v roamingu (tzv. *roam like home*), která se po předchozí cenové regulaci bude od poloviny roku 2017 uplatňovat v evropsko-unijních mobilních telekomunikacích (v segmentu mobilní telefonie).^{51 52}

Aktuálně je v legislativním procesu zaváděn návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) o řešení zeměpisného blokování a jiných forem diskriminace na vnitřním trhu kvůli státní příslušnosti, místu bydliště či místu usazení zákazníků a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES.^{53 54 55}

⁴⁷ Poznámka autorů: Ve vztahu k pojmu “Pomazánkové máslo” předcházelo ještě řízení u Soudního dvora C-37/11 (Evropská komise v. Česká republika, nesplnění povinnosti státem, obchodní označení “máslo”, “mléčná pomazánka”, “pomazánkové máslo”, seznam výjimek). Toto rozhodnutí lze ve zkratce uvádět také jako “Pomazánkové máslo I”, neboť Česká republika se fakticky snažila o dosažení zvláštní výjimky oproti potravinovému právu EU, avšak poněkud nešťastným způsobem.

⁴⁸ Poznámka autorů: (Chráněná) označení původu jen pro zemědělské výrobky a potraviny, a dále pro vína. Evropsko-unijní prameny pro lihoviny a pro aromatizované vinné nápoje upravují pouze (chráněná) zeměpisná označení.

⁴⁹ Vztahem těchto předmětů k jiným předmětům duševního vlastnictví a rovněž aktuálním vývojem v této oblasti se podrobně zabývala např. Slovácová, Z. Aktuální otázky označení původu a zeměpisných označení. In *Obchodní právo*, 2016, 10.381-392.

⁵⁰ Poznámka autorů: Před účinností nařízení eIDAS byla problematika elektronického podpisu v Evropské unii pouze harmonizována směrnicí o elektronickém podpisu.

⁵¹ Poznámka autorů: Problematiku roamingu postupně upravovaly tyto předpisy: Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 717/2007, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 544/2009. Aktuální úprava je obsažena v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 531/2012 o roamingu ve veřejných mobilních komunikačních sítích v Unii ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/2120.

⁵² Poznámka autorů: Klíčový význam mají pravidla stanovená v Prováděcím nařízení Komise (EU) č. 2016/2286, kterým se stanoví podrobná pravidla týkající se uplatňování politiky přiměřeného využívání a metodologie posuzování udržitelnosti zrušení maloobchodních příplatků za roaming a týkající se žádosti, kterou má podat poskytovatel roamingu pro účely tohoto posouzení.

⁵³ Poznámka autorů: Dokument COM(2016) 289 final 2016/0152 (COD), dostupný na stránkách Rady EU adrese: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9611-2016-INIT/en/pdf>.

⁵⁴ Poznámka autorů: S tímto návrhem souhlasila Rada dne 28.11.2016, k tomu srov. tiskovou zprávu Rady (EU) dostupnou na adrese: <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/11/28-geo-blocking/>.

⁵⁵ Poznámka autorů: V českém jazyce je dostupný na adrese: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016PC0289&rid=1>.

V oblasti duševního vlastnictví jsou kromě harmonizace některých institutů rozvíjeny samostatné předměty práva - především jde o ochrannou známku Evropské unie (dříve ochrannou známku Společenství - upravena prvotně nařízením Rady (ES) č. 40/94) a (průmyslový) vzor Společenství (nařízení Rady (ES) č. 6/2002 o (průmyslových) vzorech Společenství).

Ochranná známka Evropské unie má poskytnutou ochranu na území všech členských států, obdobně i (průmyslový) vzor Společenství. V obou případech současně s národními známkami, resp. s národními průmyslovými vzory.⁵⁶

Na základě shora uvedeného lze dovodit, že v rámci Evropské unie dochází k postupnému vývoji právních institutů poskytujících ochranu na jednom celém vnitřním trhu za jednotných podmínek. Cíl, který má být dosažen, je tedy přesně opačný „praxi výrobků dvojí kvality“.

V následujících podkapitolách se zabýváme vybranými právními instituty práva průmyslového vlastnictví, které mohou alespoň teoreticky pomoci potlačit praxi „výrobků dvojí kvality“. Účelem těchto podkapitol je tuto hypotézu ověřit, upozornit na případná slabá místa právních úprav a navrhnout případná řešení.

4.5 Označení původu, zeměpisné označení a zaručená tradiční specialita

4.5.1 *Prameny práva*

Evropsko-unijní prameny práva (vybrané)⁵⁷

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 ze dne 21. listopadu 2012 o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 110/2008 ze dne 15. ledna 2008 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení lihovin a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1576/89
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 251/2014 ze dne 26. února 2014 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení aromatizovaných vinných výrobků a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1601/91

⁵⁶ Poznámka autorů: Ochranou národních známek a známek EU není vyloučena ochrana poskytnutá tzv. mezinárodními známkám ani známkám všeobecně známým ve smyslu článku 6bis Pařížské unijní úmluvy.

⁵⁷ Poznámka autorů: Neuvádíme zde obchodní dohody, jejichž je Evropská unie (a její členské státy) smluvní stranou, ačkoliv také upravují ochranu smluvně zakotvených označení původu a/nebo zeměpisných označení. Ačkoliv mají tyto obchodní dohody velký význam, ochrana OP/ZO je pouze marginální a takto nemají vztah k předmětu zkoumanému v této studii. K úpravám ochrany zeměpisných označení (vč. označení původu) v obchodních smlouvách se obsáhle vyjadřují např. Týč s Charváttem - srov. Týč, V. - Charvát, R. *Zeměpisná označení v mezinárodních smlouvách a v právu Evropské unie*. Praha : Leges, 2017.

- Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 664/2014 ze dne 18. prosince 2013, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012, pokud jde o stanovení symbolů Unie pro chráněná označení původu, chráněná zeměpisná označení a zaručené tradiční speciality a o některá pravidla pro původ, procesní pravidla a další přechodná pravidla
- Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 668/2014 ze dne 13. června 2014, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1151/2012 o režimech jakosti zemědělských výrobků a potravin
- Nařízení Komise (ES) č. 607/2009 ze dne 14. července 2009, kterým se stanoví některá prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 479/2008, pokud jde o chráněná označení původu a zeměpisná označení, tradiční výrazy, označování a obchodní úpravu některých vinařských produktů
- Nařízení Komise (ES) č. 1898/2006 ze dne 14. prosince 2006, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 510/2006 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin
- Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 716/2013 ze dne 25. července 2013, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 110/2008 o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení lihovin

České národní prameny práva

- Zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení
- Vyhláška ministerstva zemědělství č. 243/2002 Sb., kterou se provádí zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení

Mezinárodní právo

- Lisabonská dohoda na ochranu označení původu a o jejich mezinárodním zápisu (vyhláška ministra zahraničí č. 67/1975 Sb.)
- Pařížská unijní úmluva o ochraně průmyslového vlastnictví

4.5.2 Označení původu, zeměpisné označení a zaručená tradiční specialita jako zvláštní předměty práva průmyslového vlastnictví a současně nástroje kvality výrobků

Samostatný nástroj politiky jakosti (na vnitřním trhu) vytváří označení původu a zeměpisná označení, která jsou v rámci práva Evropské unie upravena pouze pro vybrané výrobky (zemědělské výrobky a potraviny, vína, lihoviny a aromatizované vinné výrobky).

Historicky se úprava ochrany označení pro jednotlivé kategorie výrobků vyvíjela v EU od 70. let dvacátého století, prvotně pro některá označení vín, následně lihovin, poté zemědělských

výrobků a potravin a rovněž aromatizovaných vinných výrobků. Toto vymezení kategorií výrobků je bez zásadních změn od počátku 90. let minulého století.^{58 59}

Stávající úprava ochrany označení původu a zeměpisných označení pro zemědělské výrobky a potraviny a pro vína je výlučná (srov. rozsudek Soudního dvora C-478/07 Budějovický Budvar v. Rudolf Ammersin), členské státy jsou však zapojeny v rámci řízení v samostatném stupni. Pro lihoviny a aromatizované vinné výrobky je na úrovni práva EU upravena pouze ochrana zeměpisných označení, ovšem i v těchto řízeních jsou členské státy odpovídajícím způsobem zapojeny.⁶⁰

Pro některé vybrané výrobky (většinou potraviny) je zaveden nařízením č. 1151/2012 ještě zvláštní nástroj politiky jakosti - právní institut *zaručená tradiční specialita*.

Ochranu zapsaným označením původu a zeměpisným označením poskytuje evropsko-unijní právo, faktický výkon pak zajišťují členské státy prostřednictvím národních právních úprav nástrojů soudního výkonu a někdy i správněprávního výkonu.

Zvláštní pozornost si zaslouží institut *specifikace*,⁶¹ který je zaveden ve všech evropsko-unijních úpravách označení původu, zeměpisných označení a konečně i pro zaručenou tradiční specialitu. Smyslem specifikace je fixovat závazný soubor vlastností (obsah, postup atd.), který musí výrobek s uvedeným chráněným označením splňovat, aby mohl být po právu uveden na trh. Konečně dle Kelblové „*specifikace také ovlivňuje rozsah ochrany jednotlivých označení*“.⁶²

Označení původu, zeměpisná označení i zaručené tradiční speciality představují zvláštní věci ničí (od okamžiku poskytnutí ochrany zápisem), k nimž nikdo nemá výlučné právo, ale oprávněná osoba má nevýlučné užívací právo při splnění podmínky dodržení specifikace a podrobení se kontrole dodržování.⁶³

Kontrolu specifikace zajišťují členské státy, přičemž národní právní předpisy upravují otázku výkonu veřejné moci v této oblasti. Kontrolu specifikace zajišťuje vždy ten členský stát, na jehož území dochází k výrobě výrobku s chráněným označením. V případě českých výrobků s chráněnými označeními jde o Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci, Státní veterinární správu a Ústřední a kontrolní ústav zemědělský. Kontrola specifikace a právní

⁵⁸ Historickým vývojem právních úprav a jejich významem se zabýval podrobně O'Connor, B. *The Law of Geographical Indications*. London : Cameron May, 2004 (rep. 2006, 2007). S.123-164.

⁵⁹ Vývojem právních úprav systémů ochrany jakosti se výslovně zabývá také Mantrov, V. *EU Law on Indications of Geographical Origin. Theory and Practice*. Cham/Heidelberg/New York/Dordrecht/London : Springer, 2014. S. 151-155.

⁶⁰ Poznámka autorů: V současné době probíhá reforma v oblasti právní úpravy lihovin - viz návrh COM(2016) 750 Final 2016/0392(COD), Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o definici, obchodní úpravě a označování lihovin, používání názvů lihovin v obchodní úpravě a označování jiných potravin a ochraně zeměpisných označení lihovin.

⁶¹ Poznámka autorů: Dle aktuálních právních úprav se jedná o termín převažující, nikoliv výlučný. Smysl tohoto institutu je ovšem ve všech unijních úpravách totožný.

⁶² Kelblová, H. *Zeměpisná označení výrobků a jejich právní ochrana. 1. vydání*. Praha : Wolters Kluwer, 2016. Citováno podle elektronické knihy ve formátu ePub (S. 135 z 524).

⁶³ K tomu blíže viz Telec, I. Některé základní otázky práva na označení zeměpisného původu výrobků. In *Právní rozhledy*, 2016, 1.

garance jejího provádění rovněž odlišují chráněná označení od jiných předmětů duševního vlastnictví, zejména od ochranných známek, se kterými ovšem bývají často zaměňovány. Ve vztahu k výrobkům s chráněnými označeními a české právní úpravě jejich ochrany poskytuje zásadní nástroj zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví (dále také jen "ZVPPV") ve spojení se zákonem č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení (dále jen "ZOPZO"). Podle ustanovení § 24 ZOPZO se může "každý u příslušného soudu domáhat, aby bylo zakázáno užívat zapsané označení pro srovnatelné zboží, které nesplňuje podmínky pro užívání označení původu či zeměpisného označení, a aby zboží označené způsobem, jímž došlo k ohrožení nebo porušení práv ze zapsaného označení původu, popřípadě zeměpisného označení, bylo staženo z trhu." Aktivní legitimace je velmi široká a není podmíněna žádným osobním postavením ani žádným zvláštním zájmem žalobce.

4.5.3 Aplikace institutů ChOP/ChZO/ZTS na problém „výrobků dvojí kvality“

Podle nejaktuálnějších dostupných údajů EUIPO bylo ke dni 28. 4. 2017 chráněno v EU celkem 4.911 označení původu a zeměpisných označení souhrnně pro všechny čtyři kategorie výrobků, pro které jsou tato označení zapisována podle shora uvedených právních předpisů EU.⁶⁴

Ve vztahu k předmětu této studie, kterou jsou „výrobky dvojí kvality“, lze vyloučit výskyt situací, kdy by mohly být po právu na vnitřním trhu přítomny výrobky dvojí kvality s jedním chráněným označením. Specifikace konkrétního označení je totiž vždy jen jedna a je takto de iure jednotná pro celou EU. Všechny výrobky všech výrobců s jedním chráněným označením musí vždy splňovat jednu specifikaci.

Pokud by se na trhu vyskytl výrobek, který by specifikaci nesplňoval, jednalo by se o výrobek s neoprávněně použitým chráněným označením. Pro takový případ obsahuje stávající právo účinné nástroje k potlačení takové praxe, a to včetně možnosti vydání soudního rozsudku ukládajícího stažení takového výrobku z trhu.

4.5.4 Dílčí závěr a doporučení

Samotný systém ochrany označení původu a zeměpisných označení (jakož i zaručených tradičních specialit) účinně potlačuje praxi „výrobků dvojí kvality“, neboť výrobky označené chráněnými označeními musí vždy splňovat příslušnou specifikaci chráněného označení, a proto musí být jednotné kvality bez ohledu na místo prodeje.

Systém ochrany označení původu a zeměpisných označení je však vyhrazen pro výrobky se zvláštními vlastnostmi vázanými na zeměpisný původ. Z toho plyne, že takových výrobků je v

⁶⁴ Na stránkách EUIPO je příslušný soubor obsahující seznam všech v EU chráněných označení původu a zeměpisných označení dostupný na adrese: https://euiipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/law_and_practice/Geographical_indications/geographical_indications.xls.

zásadě na trhu menšina (vždy v porovnání se všemi výrobky určitého druhu). Rozšiřování či rozměňování kritérií by bylo proti samotné podstatě.

Obdobnou funkci plní také institut zaručené tradiční speciality, ačkoliv u něj chybí vazba na zvláštní zeměpisné místo.

Doporučení: Podporovat využívání chráněných označení původu a chráněných zeměpisných označení soutěžiteli. Ve vztahu k právní úpravě podpořit vytvoření jednotného systému ochrany označení původu/zeměpisných označení v rámci práva EU i další výrobky - zejména řemeslné a průmyslové, případně také pro služby. Dosavadní stav je takový, že po provedených studiích, veřejných konzultacích a mezinárodní konferenci k této otázce Komisi bylo doporučeno takový systém zavést, dosud však k jeho legislativnímu zakotvení nedošlo.

4.6 Ochranné známky

4.6.1 *Prameny práva*

Právní úpravu ochranných známek představují předpisy Evropské unie (v rámci sekundárního práva), vnitrostátní zákony členských států a mezinárodní smlouvy, kterými jsou členské státy vázány.

Evropsko-unijní právo

- Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 o ochranné známce Evropské unie (ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/2424) - nařízení EUTMR
- Nařízení Komise (ES) č. 2868/95, kterým se provádí nařízení Rady (ES) č. 40/94 o ochranné známce Společenství
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/2436, kterou se sblížují právní předpisy členských států o ochranných známkách

Národní právo

- Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách
- Vyhláška č. 97/2004 Sb., k provedení zákona o ochranných známkách

Mezinárodní právo

- Pařížská unijní úmluva o ochraně průmyslového vlastnictví
- Madridská dohoda o mezinárodním zápisu továrních a obchodních známek, Protokol k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu ochranných známek
- Niceská úmluva o mezinárodním třídění výrobků a služeb pro účely zápisu známek
- Vídeňská úmluva o zřízení mezinárodního třídění obrazových prvků ochranných známek
- Smlouva o známkovém právu (TLT)
- Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Dohoda TRIPS)

4.6.2 *Definice ochranné známky, druhy ochranných známek*

EUTMR: čl. 4 ochrannou známkou Evropské unie *“může být jakékoliv označení schopné grafického ztvárnění, zejména slova, včetně vlastních jmen, kresby, písmena, číslice, tvar*

výrobku nebo jeho balení, pokud jsou způsobilá rozlišit výrobky nebo služby jednoho podniku od výrobků nebo služeb jiných podniků.”

Podle ZOZ (§1): *Ochrannou známkou může být za podmínek stanovených tímto zákonem jakékoliv označení schopné grafického znázornění, zejména slova, včetně osobních jmen, barvy, kresby, písmena, číslice, tvar výrobku nebo jeho obal, pokud je toto označení způsobilé odlišit výrobky nebo služby jedné osoby od výrobků nebo služeb jiné osoby.*

Běžným druhem ochranné známky je ochranná známka individuální. Ta slouží o rozlišení výrobků a/nebo služeb vlastníka známky od objektivně zaměnitelných výrobků a/nebo služeb jiných výrobců/poskytovatelů služeb.

Zvláštními druhy ochranných známek pak jsou např. známky kolektivní nebo známky certifikační (či garanční).

Kolektivní známka je upravena v EUTMR i v českém národním zákoně (čl. 66 a násl. EUTMR, § 35 ZOZ). Certifikační ochranná známka EU je dosud upravena pouze v EUTMR (čl. 74b, 154a EUTMR⁶⁵). Český ZOZ neobsahuje úpravu tohoto zvláštního druhu ochranných známek, takovou známku dosud nelze v ČR jako zvláštní druh známky zapsat. Obdobně i např. na Slovensku podle slovenského zákona. Horáček již v roce 2005 upozorňoval, že *“certifikační známky jako pojem zákon nezná. Přirozeně nezná ani zákonnou výlukou certifikačních známek ze zápisu, pokud bychom ji neodvodili z ustanovení § 4 písm. b zákona s odkazem na přímo použitelné ustanovení čl. 6ter Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví”*.⁶⁶ V českém rejstříku ochranných známek je zapsáno několik známek, které de facto plní certifikační funkci.⁶⁷ Uvedení více skutečností o četnosti zápisů takových známek je však problematické, neboť z důvodu neexistence zvláštního druhu v českém ZOZ nelze ani provést automatizovanou rešerši rejstříku.

Certifikační i garanční známky mají zvláštní funkci ve vztahu k účastníkům právních vztahů (zejm. kupující). Podle směrnice (čl. 27) je *„garanční nebo certifikační ochrannou známkou“ ochranná známka, která je jako taková popsána v přihlášce a která je schopna rozlišit výrobky nebo služby, které vlastník ochranné známky certifikoval pro materiál, způsob výroby výrobků nebo poskytování služeb, kvalitu, přesnost nebo jiné vlastnosti, od výrobků nebo služeb, které takto certifikovány nejsou.* Pojmy certifikační známka a garanční známka jsou tak ve smyslu směrnice chápány jako synonyma, neboť různé členské státy označovaly v minulosti obdobné instituty různými názvy. K tomu je třeba připomenout, že dřívější směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2008/95/ES *“sice certifikační ani garanční známku podrobně neupravovala, ale v čl. 4 odst. 4. písm. e) umožnila členskému státu, aby ve své národní úpravě stanovil, že ochranná známka nebude zapsána a pokud by byla, bude prohlášena za*

⁶⁵ Poznámka autorů: Certifikační ochranné známky nejsou dosud ve vnitrostátním českém zákoně upraveny.

⁶⁶ Horáček, R., Čada, K., Hajn, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví. 1. vydání.* Praha : C.H.Beck, 2005. S. 303.

⁶⁷ Např. některé známky vlastníka Vinařský fond (zejména „Svatomartinské“).

*neplatnou, pokud by byla shodná nebo podobná s certifikační nebo garanční ochrannou známkou.*⁶⁸

Lze tedy shrnout, že v národním ZOZ dosud certifikační ani garanční známky upraveny nejsou. Ve vztahu k harmonizaci známkového práva členských států není povinnost transpozice certifikačních nebo garančních známek do národních právních úprav. Pokud bude transpozice provedena, musí členský stát dodržet pravidla stanovená v čl. 28 směrnice.

Bez ohledu na transpozici do národního právního řádu certifikační ochranná známka EU zapsaná u EUIPO podle EUTMR požívá právních ochranu v každém členském státě EU. V obchodní praxi se tak budeme s certifikačními známkami stále více setkávat.

4.6.3 Funkce ochranné známky

V teorii bývají uváděny různé funkce ochranných známek. Kromě základní funkce ochranné známky, kterou je rozlišení (tedy funkce rozlišovací), bývají uváděny i funkce další - jmenovitě propagační a garanční.

V obchodně-právní nauce uváděla tyto funkce např. Lochmanová,⁶⁹ s ní se aktuálně ztotožňuje Boháček (2016).⁷⁰

Slováková (2006) uváděla rovněž funkci ochrannou, garanční, certifikační, soutěžní i stimulační.⁷¹

Garanční i propagační funkce záruční známky byly akceptovány dřívějšími soudními rozhodnutími a rovněž současná judikatura tuto funkci bez dalšího akceptuje.

Boháček uvádí několik rozhodnutí Soudního dvora - např. C-10/89 HAG II, C-487/07 L`Oreal a konečně i C-533/06 O2 Holdings. I když se dají v uváděných rozhodnutích Soudního dvora nalézt různé přístupy k pojetí garanční funkce ochranné známky (širší, užší), garanční funkci má v zásadě každá ochranná známka (nejen známka certifikační nebo garanční, známka individuální).

Garanční funkce ochranné známky spočívá v tom, že spotřebitel (nebo i jiný zákazník) očekává dodržení jemu známé kvality.⁷² To se vztahuje jak na známky individuální, tak i na známky kolektivní (zde je očekávána "jakost skupiny").

Tyto funkce známka může zajišťovat na teritoriu, pro které je známka zapsána, neboť pro toto území je jí právním předpisem poskytována ochrana.

⁶⁸ Srov. Boháček, M. Certifikační ochranná známka v ČR i v nové úpravě EU. In *Obchodní právo*, 2016, 12. S. 443-444.

⁶⁹ Blíže viz Lochmanová, L. *Práva na označení*. Praha : Orac, 1997. S.46.

⁷⁰ srov. Boháček, M. Certifikační ochranná známka v ČR i v nové úpravě EU. In *Obchodní právo*, 2016, 12. S. 444.

⁷¹ srov. Slováková, Z. *Průmyslové vlastnictví. Druhé, doplněné a rozšířené vydání*. Praha : Lexis Nexis, 2006. S. 129.

⁷² Shodně Slováková (2016), Lochmanová (1997) i Boháček (2016).

4.6.4 Zrušení ochranné známky, prohlášení ochranné známky za neplatnou

Zrušení ochranné známky

Evropsko-unijní i české prameny známkového práva přitom upravují instituty zrušení známky a prohlášení známky za neplatnou, které mají vazbu na zápisné podmínky a/nebo na faktický stav po zápisu známky.

Zrušit známku je možné jen ze zákonných⁷³ důvodů. Mezi ně patří případy

1. užívání známky vlastníkem nebo s jeho souhlasem takovým způsobem, že může dojít po zápisu ke klamání veřejnosti, zejména pokud jde o povahu, jakost nebo zeměpisný původ výrobků a/nebo služeb,
2. zdruhovění známky, které nastalo po zápisu v důsledku činnosti nebo nečinnosti vlastníka známky,
3. neužívání známky vlastníkem bez řádného důvodu po nepřetržitou dobu nejméně 5 let.

Shora uvedené důvody jsou taxativně vypočteny v ustanovení § 31 odst. 1 ZOZ a stejné důvody jsou obsaženy v čl. 51 odst. 1 EUTMR (pro známky EU).

Pokud jde o známku národní, de Korver⁷⁴ uvádí, že klamání veřejnosti užíváním známky může nastat příklad spočívající ve změně zeměpisného původu zboží označeného známkou. *“Taková možnost je reálná v případech, jestliže zeměpisná oblast je produkcí daných (většinou kvalitních) výrobků známá a nový vlastník ochranné známky obsahující takový zeměpisný prvek by neoprávněně z takové známosti či dobré pověsti profitoval, aniž by výrobky či služby z této oblasti nadále pocházely”*. Ustanovení zákona (i nařízení) jsou však formulována obecně a nevylučují ani klamání jiným způsobem resp. ve vztahu k jiným vlastnostem výrobku a/nebo služby.

Známka nesmí být užívána takovým způsobem, že by mohlo dojít ke klamání veřejnosti. Český Nejvyšší soud se již vyjádřil i k otázce střetu práva z ochranné známky a ochrany před nekalou soutěží ve věci 23 Cdo 4948/2010.⁷⁵

⁷³ V případě známky EU pak ze stejných důvodů uvedených v EUTMR.

⁷⁴ De Korver, Z. In Horáček, R., Biskupová, E., de Korver, Z. *Práva na označení a jejich vymáhání. Komentář*. 3.vydání. Praha : C.H.Beck, 2015. S. 232.

⁷⁵ *“K nekalosoutěžnímu užívání ochranné známky:*

Pro posouzení možného střetu právní úpravy ochranných známek a práva nekalé soutěže je nutné vycházet ze vzájemného poměru komplementarity obou úprav. Každou z těchto právních úprav je nutné posuzovat samostatně jako právní úpravy stejné právní síly. Soudní praxe je přitom jednotná v tom, že jednáním proti dobrým mravům soutěže a tedy jednáním nekalosoutěžním, proti němuž se dotčený má právo bránit, může být i užití zapsané ochranné známky.

Na vzájemný vztah těchto dvou úprav je tedy nutné nahlížet tak, že pokud vlastník starší ochranné známky využívá svého práva k ochranné známce v hospodářském styku v rozporu s dobrými mravy soutěže tak, že jeho jednání je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům, spotřebitelům nebo dalším zákazníkům, je možné mu dle § 53 obch. zák. uložit zdržovací povinnost ve vztahu k jeho ochranné známce, stejně jako povinnost zaplatit přiměřené zadostiučinění, náhradu škody a vydat bezdůvodné obohacení.

Ze skutkového stavu zjištěného v posuzované věci lze dospět k závěru, že žalobkyni MAFRA, a.s. je nutné přiznat právní ochranu poskytnutou v souladu s ustanoveními o nekalé soutěži navzdory existenci starších materiálních práv žalované Mladá fronta a.s. k označení „Mladá fronta“, jelikož vydáváním

Rozhodnutí o zrušení známky je výsledkem správního řízení. Jde o řízení, které je zahajováno výhradně na návrh, aktivně legitimovaným je však každý. Zvláštní zájem není třeba prokazovat. V každém případě je však vedeno individuální správní řízení, v rámci kterého jsou předkládány důkazy (navrhovatel má tuto povinnost a rovněž vlastník známky má právo předložit důkazy na podporu svých tvrzení, přičemž takovými důkazy bude zpravidla oponovat důkazům poskytnutým navrhovatelem). V případě, že převáží důkazy prokazující neexistenci zákonných podmínek, úřad musí návrh na zrušení zamítnout.

Pokud jde o známku národní, návrh se podává u Úřadu průmyslového vlastnictví. Jde-li o známku Evropské unie, řízení je vedeno Úřadem Evropské unie pro duševní vlastnictví. U známek EU může být podán jak samostatný návrh na zrušení, tak může být řízení zahájeno i na základě protinávrhu v řízení o porušení práv.

Pro úplnost je třeba ještě uvést, že v ZOZ je doplněn jeden zvláštní důvod zrušení v ustanovení § 31 odst. 2 ZOZ - zrušení z důvodu pravomocně rozsouzeného soutěžně nedovoleného užití známky. Návrh může být podán nejdéle do 6 měsíců od právní moci rozsudku soudu (ve věci nekalé soutěže). Lhůta je fakticky propadná, protože dle ZOZ nelze prominout její zmeškání ani nelze tuto lhůtu prodloužit.

Zrušení ochranné známky má účinky ex nunc.

Neplatnost ochranné známky

Neplatnost ochranné známky je zvláštní právní institut, který je upraven jak v ZOZ (§ 32) tak i v EUTMR (čl. 52 a 53). Po právní moci rozhodnutí o prohlášení známky za neplatnou se na ni hledí, jako by nikdy nebyla zapsána (tedy s účinky ex tunc).

Okruh důvodů prohlášení známky za neplatnou je vymezen ve vazbě na jiná ustanovení právního předpisu. V případě ZOZ jde o ustanovení § 4, 6 a 7. Společně je lze shrnout jako důvody, pro které měla být již zamítnuta přihláška ochranné známky. Pouze v případech důvodů uvedených v § 4 písm. b) až d) ZOZ nemusí být dle § 32 odst. 2 ZOZ známka prohlášena za neplatnou, pokud již získala rozlišovací způsobilost v důsledku užívání po zápisu.

EUTMR rozlišuje absolutní a relativní důvody neplatnosti známky EU, fakticky však rozdíl mezi evropsko-unijní a národní úpravou nejsou zásadní, neboť důvody uvedené v § 7 ZOZ jsou námitkovými důvody, které jsou uplatňovány výlučně na návrh. Ostatně známkové právo je v EU harmonizováno.

Institut neplatnosti ochranné známky je zde uváděn jen pro úplnost.

týdeníku Mladá fronta PLUS žalovaná začala užívat ochrannou známku v rozporu s dobrými mravy soutěže."

Citováno podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 4948/2010, ze dne 30. 5. 2012, citováno dle www.profipravo.cz [dostupné již 7.10.2012].

4.6.5 Náklady související s uplatněním práva na zrušení ochranné známky

Z hlediska nákladů však tyto nástroje uplatňování práva nejsou optimální, protože jsou spojeny se správními poplatky a zpravidla i odměnou za právní zastoupení, které musí navrhovatel zaplatit.

Pokud jde o českou vnitrostátní známku, správní poplatek je určen položkou 139 Sazebníku správních poplatků (příloha zákona č. 634/2004 Sb.) a činí 2.000 Kč. Poplatek za návrh na zrušení ochranné známky EU (F-017) činí **630 EUR** (příloha I, A, bod 20 nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2015/2424).

Ve vztahu k poplatkům a nákladům souvisejícím se zrušením ochranné známky EU pak upravuje nařízení č. 207/2009 i pravidla placení i hrazení nákladů, a to mimo jiné i pro zrušovací řízení. Neúspěšný účastník je povinen zaplatit úspěšnému účastníku nejen poplatek, ale i cestovní náklady, odměnu zástupce a náklady jeho pobytu. Nařízení Komise (ES) č. 2868/95, kterým se provádí nařízení Rady (ES) č. 40/94 o ochranné známce Společenství ve znění pozdějších předpisů⁷⁶ pak v souladu s čl. 85 odst.1a EUTMR stanoví konkrétní maximální částky, a to v části M, pravidlo 94. Náklady na zastoupení v řízení o zrušení ochranné známky EU je stanoveny maximálně paušální částkou **450 EUR**, kromě něj pak cestovní náklady (cestovné leteckou přepravou,⁷⁷ náklady na pobyt na místě⁷⁸).

Faktické riziko je však ještě násobně větší, neboť lze očekávat, že ve stejné výši bude neúspěšný účastník hradit také náklady svého zastoupení.

Pro úplnost musíme uvést, že v případě odvolání je stanovena maximální strop nákladů na zastoupení **550 EUR** (pro odvolatele) a rovněž **550 EUR** (pro odpůrce). Pravidlo o hrazení cestovních náhrad se uplatní také, stejně tak i pravidlo o hrazení náhrady nákladů protistraně neúspěšným účastníkem. Poplatek za odvolání je stanoven na **720 EUR**.

4.6.6 Zavedení zvláštní certifikační známky pro označení výrobků (služeb), které soutěžitel v celé Evropské unii nabízí v jednotné kvalitě

Pro potlačení praxe "výrobků dvojí kvality" lze využít i institutu ochranné známky, zejména pak ochranné známky Evropské unie. Lze uvažovat o tom, že by taková známka byla zapsána jako certifikační. Jejím vlastníkem by měla být sama Evropská unie.

Podle údajů ze známkového rejstříku EUIPO je Evropská unie již vlastníkem více než 100 ochranných známek EU i jiných ochranných známek chráněných cestou mezinárodního zápisu na různých teritoriích. Mezi nimi jsou i například obrazové známky Evropské unie, který

⁷⁶ Nařízení Komise (ES) č. 782/2004, nařízení Komise (ES) č. 1041/2005, nařízení Komise (ES) č. 355/2009 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2424.

⁷⁷ Informativně byly zjištěny náklady na zpáteční letenku z Prahy do Alicante (odlet za cca měsíc, návrat druhý den následující po dni příletu). Cena letenky se pohybuje v rozmezí cca 8.000. - 11.500 Kč (tj. cca 290 EUR - 420 EUR).

⁷⁸ Informativně zjištěna cena ubytování na 1 noc v hotelu v Alicante, ceny nejčastěji v rozmezí 2.000 - 5.000 Kč.

tvoří podklady symbolů Unie pro chráněná označení původu, chráněná zeměpisná označení⁷⁹ a i zaručené tradiční speciality.⁸⁰ Nebo dále také obrazové ochranné známky zapsané ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku a designované cestou mezinárodního zápisu pro Evropské společenství (EM), Austrálii (AU), Švýcarsko (CH), Čínu (CN), Japonsko (JP), Korejskou republiku (KR), Mexiko (MX), Ruskou federaci (RU), Singapur (SG), a Spojené státy americké (US).⁸¹

⁷⁹ Ochranná známka EU, č. EU014241855, zapsána s právem přednosti k 12. 06. 2015 pro tyto výrobky: (2) Přírodní gumy a Pryskyřice; Barviva; Přírodní pryskyřice v surovém stavu; Košenilová červená. (3) Éterické oleje; Mýdla; Parfumerie, vonné oleje, kosmetika, vlasové vody (lotions). (18) Zvířecí kůže, usně; Zvířecí kůže, usně; Zvířecí kůže, usně. (20) Korek; Proutí. (22) Surová bavlna; Surová vlna; Len surový; Sypané peří; Peří kajčí. (29) Maso, ryby, drůbež a zvěřina; Masové výtažky; Konzervované, mražené, sušené a vařené ovoce a zelenina; Želé, džemy, kompoty; Vejce; Mléko a mléčné výrobky; Jedlé oleje a tuky. (30) Káva, čaj, kakao a kávové náhražky; Rýže; Tapioka a ságo; Mouka a obilninové přípravky; Chléb, pečivo a cukrovinky; Vodová a smetanová zmrzlina; Cukr, med, melasa; Droždí, prášek do pečiva; Sůl; Hořčice; Ocet, omáčky (chuťové přísady); Koření; Led pro osvěžení. (31) Zrní a zemědělské, zahradnické a lesní produkty nezahrnuté v jiných třídách; Živá zvířata; Čerstvé ovoce a zelenina; Semena; Rostliny a květiny; Krmiva pro zvířata; Slad; Seno; Květiny a Ozdobné květiny. (32) Piva; Minerální vody, šumivé nápoje a jiné nápoje nealkoholické; Nápoje a šťávy ovocné; Sirupy a jiné přípravky k zhotovování nápojů; Nápoje na bázi rostlinných výtažků. (33) Alkoholické nápoje (s výjimkou pív). (34) Tabák.

⁸⁰ Ochranná známka EU, č. EU0014241871, známka zapsána s právem přednosti k 12. 6. 2015 pro tyto výrobky: (29) Maso, ryby, drůbež a zvěřina; Masové výtažky; Konzervované, mražené, sušené a vařené ovoce a zelenina; Želé, džemy, kompoty; Vejce; Mléko a mléčné výrobky; Jedlé oleje a tuky; Hotová jídla. (30) Káva, čaj, kakao a kávové náhražky; Rýže; Tapioka a ságo; Mouka a obilninové přípravky; Chléb, pečivo a cukrovinky; Vodová a smetanová zmrzlina; Cukr, med, melasa; Droždí, prášek do pečiva; Sůl; Hořčice; Ocet, omáčky (chuťové přísady); Koření; Led pro osvěžení. (32) Piva; Minerální vody, šumivé nápoje a jiné nápoje nealkoholické; Nápoje a šťávy ovocné; Sirupy a jiné přípravky k zhotovování nápojů; Nápoje na bázi rostlinných výtažků.

⁸¹ Podklad symbolu Unie pro chráněné označení původu je mezinárodní známkou č. 1269025, poklad symbolu Unie pro chráněné zeměpisné označení je mezinárodní známkou č. 1269024 a konečně podklad symbolu Unie pro zaručenou tradiční specialitu je mezinárodní známkou č. 1268381. Všechny tyto mezinárodní známky byly zapsané ke dni 28. 06. 2015.

Evropská unie má však známkoprávně chráněny také jiné symboly, které používá pro označení výrobků nebo služeb s určitou kvalitou. Jmenovitě např. logo “bioznačka”⁸² nebo “značka důvěry EU pro kvalifikované služby vytvářející důvěru”^{83 84} dle nařízení eIDAS.

Lze využít institutu certifikační ochranné známky, přičemž sama Evropská unie se může stát jejím vlastníkem a zavést tak zvláštní označení pro výrobky těch soutěžitelů, kteří se podrobí certifikaci nezměněného složení svých výrobků nabízených na různých částech vnitřního trhu. Soutěžitel, který by dobrovolně podstoupil certifikaci, by pak mohl užívat ochrannou známku společně se svou ochrannou známkou, kterou již používá k označení svých výrobků a/nebo služeb. Součástí podmínek certifikace by mělo být uvedení individuální známky či známek, které soutěžitel používá pro označení svých výrobků na vnitřním trhu (nebo jakékoliv zeměpisně určené části).

4.6.7 Dílčí závěry a návrhy na potlačení praxe „výrobků dvojí kvality“

V případě, že soutěžitel své výrobky označuje svou individuální ochrannou známkou EU (či více známkami), je teoreticky možné využít institutu zrušení ochranné známky EU z důvodu klamání veřejnosti ohledně jakosti nebo jiných vlastností výrobku jimi označených, a to v důsledku garanční funkce ochranné známky (tzn. nákupní rozhodnutí ovlivněné dřívější pozitivní zkušeností s vlastnostmi výrobku) a rozporu skutečných vlastností výrobku.

Bylo by iluzorní očekávat, že typický zákazník (zpravidla spotřebitel) by se v rámci stávajícího systému poplatků a hrazení nákladů spojených s řízením o zrušení ochranné známky EU domáhal ochrany cestou zrušení ochranné známky EU, neboť tento způsob je ekonomicky náročný a spojený s velkým rizikem placení nákladů svých i nákladů odpůrce (v případě neúspěchu ve věci), přičemž náklady mohou dosáhnout několika tisíc EUR. Nadto ani případné zrušení ochranné známky EU by nemělo pro zákazníka žádný efekt ve vztahu k jeho právům, ledaže quasi satisfakční.

⁸² Logo bioznačky bylo přihlášeno jako mezinárodní ochranná známka č. 1045563, a to pro Švýcarsko (CH), Čínu (CN), Chorvatsko (HR), Japonsko (JP), Norsko (NO) a Spojené státy americké (US). Původní přihláška známky podána v Beneluxu (27.11.2009, č. 1192844).

⁸³ Ochranná známka EU č. EU013713615. Zapsaná jako kolektivní ochranná známka, vlastníkem Evropská unie - zastoupena Komisí. Tato známka je zapsána pro služby v třídách 42 a 45. Konkrétně pro tyto služby: (42) Ověřování (kontrola kvality); Certifikační služby (kontrola kvality); Vytváření certifikátů pro ověřování webových stránek; Vytváření elektronických podpisů, elektronických razítek nebo elektronických časových razítek, elektronických doporučených zásilek a certifikátů vztahujících se k těmto službám; Ověřování informačních zpráv a dat (technické služby). (45) Ověřování (udělování práv); Kontrola a validace certifikátů pro ověřování webových stránek; Kontrola a validace elektronických podpisů, elektronických razítek nebo elektronických časových razítek, elektronických doporučených zásilek a certifikátů vztahujících se k těmto službám; Ochrana elektronických podpisů, razítek nebo certifikátů vztahujících se k těmto službám; Ověřování informačních zpráv a dat (zabezpečení).

⁸⁴ Vzhled „značky důvěry EU“ stanoví mimo jiné také *Prováděcí nařízení Komise (EU) 2015/806 ze dne 22. května 2015, kterým se stanoví specifikace týkající se podoby značky důvěry EU pro kvalifikované služby vytvářející důvěru*, rovněž upravuje technické podmínky užití, rovněž tak vzor v barevném i černobílém provedení, a to v pozitivu i v negativu.

Uvedený způsob bude však stěží aplikovatelný na případy, kdy má soutěžitel zapsanu svou známku mezinárodní cestou (s designovanými jednotlivými členskými státy⁸⁵), protože situace na jednotlivých trzích se může vyvíjet izolovaně.

V případě známky národní pak logicky bude garanční funkce limitována státním územím, pro které je známka zapsána. Nemůže tedy dojít k tomu, že spotřebitel by si přenesl zkušenost s výrobkem označeným známkou ze zahraničí, neboť v zahraničí zpravidla takový výrobek nebude prodáván pod označením odpovídajícím zapsané známce, ale naopak buď pod známkou jinou nebo nebude prodáván vůbec.

Pro úplnost je třeba dodat, že v případě, že soutěžitel neužívá žádné ochranné známky, tento postup není možné uplatnit vůbec, protože nelze navrhnout zrušení zápisu toho, co nebylo zapsáno.

Dílčí návrh ve vztahu k využití institutu zrušení ochranné známky EU pro potlačení praxe „výrobků dvojí kvality“

Ve vztahu k institutu zrušení ochranné známky lze pro případ, že by měl evropský zákonodárce zájem na zajištění politiky jednotné jakosti výrobků na celém vnitřním trhu (tedy potlačení praxe „výrobků dvojí kvality“), uvažovat i o zvláštním nástroji - změně poplatkových pravidel souvisejících s ochrannými známkami EU a současně také se stanovením zvláštních pravidel pro náhradu nákladů řízení - ve smyslu podstatného snížení nebo faktického odpuštění poplatku v řízeních o zrušení ochranné známky EU z důvodu užívání známky způsobem klamajícím veřejnost o vlastnostech výrobků a/nebo služeb označených známkou.

Dílčí návrh ve vztahu k využití certifikační známky pro certifikaci výrobků „jednotné kvality“

Lze využít institutu certifikační ochranné známky, přičemž sama Evropská unie by se stala jejím vlastníkem a zavedla tak zvláštní označení pro výrobky těch soutěžitelů, kteří se podrobí certifikaci nezměněného složení svých výrobků nabízených na různých částech vnitřního trhu. Soutěžitel, který by dobrovolně podstoupil certifikaci, by pak mohl užívat ochrannou známku společně se svou ochrannou známkou, kterou již používá k označení svých výrobků a/nebo služeb. Součástí podmínek certifikace by mělo být uvedení individuální známky či známek, které soutěžitel používá pro označení svých výrobků na vnitřním trhu (nebo jakékoliv zeměpisně určené části).

Navržený nástroj se může v některých aspektech podobat institutům chráněného označení původu, chráněného zeměpisného označení resp. případně i zaručené tradiční specialitě. Podobnost by spočívala ve

1. stanovení pravidel použití známky (obdoba specifikace), a dále
2. povinnosti soutěžitele podrobit se certifikaci ze strany soutěžitele (obdoba kontroly dodržování specifikace), zpravidla vstupní a pravidelné následné, a konečně
3. certifikovaný soutěžitel by užíval certifikační známku nevýlučně.

⁸⁵ Nikoliv tedy designace EM (Evropská unie).

Naopak od uvedených institutů ChOP/ChZO/ZTS by se taková navržená certifikační známka odlišovala následujícím:

1. nebyly by stanoveny zvláštní požadavky na jakost, pověsti či jiné zvláštní vlastnosti výrobku ve vazbě na zvláštní zeměpisné území původu jeho výroby,
2. výrobce by nebyl nucen zpřístupnit své obchodní tajemství či know-how (vtělení do specifikace výrobku),
3. systém by byl obecný a v zásadě by mohl zahrnout veškeré výrobky i služby, které jsou na vnitřním trhu nabízeny (v závislosti na výrobcích a službách, pro které by byla certifikační známka zapsána).

Navržené řešení by si vyžádalo malé dopady na právní nástroje a rovněž finanční dopady. Ty by byly tvořeny náklady na zápis zvláštní certifikační známky a provozování certifikačního systému. V případě podpůrné legislativní úpravy si však lze představit jak možný přenos kontroly v rámci certifikace na nositele veřejné moci dle práva členských států (obdobně jako u ChOP/ChZO), nebo alternativně pověření zvláštního sdružení k provádění certifikací (obdobně pověření k registraci doménových jmen v rámci systému domény nejvyšší úrovně .eu).

5. Závěr

Cílem odborné studie je zhodnocení právní regulace problematiky dvojí kvality a složení produktů prodávaných v rámci jednotného trhu Evropské unie, a to jednak z pohledu práva na ochranu spotřebitele (zejména nekalých obchodních praktik, práva soutěžního (zejména nekalé soutěže) a práva průmyslového vlastnictví.

Studie analyzuje jednání podnikatelů uvádějících na trh v různých členských státech výrobky různé kvality, které se v jednotlivých státech prodávají pod stejným (nebo velice podobným) označením, ale s různým složením, kvalitou, gramáží apod. Tito podnikatelé sice ospravedlňují takové své jednání tím, že tyto odlišnosti výrobku vyžaduje daný lokální trh a jeho spotřebitelé a že údaje o složení výrobku jsou na výrobku uváděny správně, spotřebitel však klade důraz spíše na celkový vzhled výrobku a nekontroluje složení výrobku při každém konkrétním nákupu. Tímto jednotným vzhledem (označením) výrobku je ovlivněno spotřebitelovo rozhodnutí o koupi, zda (tento jemu známý výrobek) koupit či nikoli.

Studie zhodnotila možnosti aplikace obecných soukromoprávních institutů na smlouvy uzavírané na koupi výrobků dvojí kvality a následky vadných právních jednání v této oblasti. V této rovině je však nutné si uvědomit, že se jedná o soukromoprávní následky a stát zde zásadně nemá možnost zasahovat. Navíc účinky těchto následků vadných právních jednání působí zásadně inter partes – tedy mezi smluvními stranami smlouvy, kterými jsou kupující spotřebitel a prodávající (konečný) podnikatel, a nikoli na vztahy mezi spotřebitelem a výrobcem výrobku dvojí kvality.

V oblasti veřejného práva se studie zabývala možnou interpretací a aplikací současné právní regulace nekalých (klamavých) obchodních praktik a některých dalších právních norem zejména v oblasti potravinového práva (nařízení č. 178/2002, nařízení č. 1169/2011, nařízení č. 178/2002, zák. č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích). Dle ZOS se za klamavou obchodní praktiku považuje praktika obsahující sice pravdivou informaci, která ale vede nebo i jen může vést spotřebitele k rozhodnutí ohledně koupě, které by jinak neučinil, pokud jakýmkoli způsobem uvádí nebo je schopna uvést spotřebitele v omyl ohledně hlavních znaků výrobku, jako jsou mj. údaje o provedení a složení [§ 5 odst. 2 písm. b) ZOS]. Podobně i právní regulace v oblasti potravin zakazuje označovat potraviny klamavým nebo zavádějícím způsobem.

Za klamavé jednání by bylo možné považovat to, že informace o výrobcích (zejména potravinách) zpřístupněné konečnému spotřebiteli prostřednictvím etikety, nebo jiného průvodního materiálu v hlavním zorném poli a jejich označení jsou téměř totožné s jinými výrobky jiného složení a mohou tak uvést spotřebitele v omyl tím, že se spotřebitel domnívá, že se jedná o tentýž stejný výrobek. Výrobek sice pravdivě mimo hlavní zorné pole spotřebitele uvádí správné (změněné) složení, vzhledem k tomu, že spotřebitel výrobek zná z dřívějšíka (nebo odjinud), nemá potřebu jeho složení při každé koupi kontrolovat. Je tedy klamán obecným vzezřením výrobku, které se na první pohled tváří jako stále stejný výrobek, jeho složení však neodpovídá tomu, na co je spotřebitel vizuálně zvyklý. Jde tedy o aktivní

použití polopravdy za účelem vyvolání zavádějícího účinku, že se jedná stále o stejný výrobek stejného složení, kvality i chuti.

Studie rovněž rozebrala možnosti využití práva soutěžního (zejména nekalé soutěže) a práva průmyslového vlastnictví. Autoři dospěli k názoru, že omezení praktiky „výrobků dvojí kvality“ na jednotném vnitřním trhu pomocí nástrojů práva na ochranu soutěže nelze očekávat, protože tyto nástroje slouží k ochraně soutěže jako takové, ačkoliv mohou mít i některé vedlejší účinky. V případě práva na ochranu proti nekalé soutěži je nutno vzít v úvahu, že pokud by nebylo jasně uvedeno složení nebo by nebyl soulad mezi uvedeným na obalu a obsaženým – kromě porušení potravinového práva, by se zpravidla jednalo i o jednání subsumovatelné pod nekalou soutěž. Samotné jiné složení výrobků stejně označených a prodávaných na trzích v různých zemích zpravidla nebude bez dalšího nekalou soutěží, protože spotřebitel činí své nákupní rozhodnutí na relevantním trhu. Za stávající situace tedy nelze očekávat, že by se otázka mezí dovolenosti „výrobků dvojí kvality“ resp. prodej výrobků horší kvality, než jsou prodávány v jiných členských zemích (soulad či rozpor s dobrými mravy soutěže), vyřešila prostřednictvím soudních rozhodnutí.

Samotný systém ochrany označení původu a zeměpisných označení (jakož i zaručených tradičních specialit) účinně potlačuje praxi „výrobků dvojí kvality“, neboť výrobky označené chráněnými označeními musí vždy splňovat příslušnou specifikaci chráněného označení, a proto musí být jednotné kvality bez ohledu na místo prodeje. Systém ochrany označení původu a zeměpisných označení je však vyhrazen pro výrobky se zvláštními vlastnostmi vázanými na zeměpisný původ. Z toho plyne, že takových výrobků je v zásadě na trhu menšina (vždy v porovnání se všemi výrobky určitého druhu).

V případě, že soutěžitel své výrobky označuje svou individuální ochrannou známkou EU (či více známkami), je teoreticky možné využít institutu zrušení ochranné známky EU z důvodu klamání veřejnosti ohledně jakosti nebo jiných vlastností výrobku jimi označených, a to v důsledku garanční funkce ochranné známky (tzn. nákupní rozhodnutí ovlivněné dřívější pozitivní zkušeností s vlastnostmi výrobku) a rozporu skutečných vlastností výrobku. Bylo by však iluzorní očekávat, že typický zákazník (zpravidla spotřebitel) by se v rámci stávajícího systému poplatků a hrazení nákladů spojených s řízením o zrušení ochranné známky EU domáhal ochrany cestou zrušení ochranné známky EU, neboť tento způsob je ekonomicky náročný a spojený s velkým rizikem placení nákladů svých i nákladů odpůrce (v případě neúspěchu ve věci), přičemž náklady mohou dosáhnout několika tisíc EUR. Nadto ani případné zrušení ochranné známky EU by nemělo pro zákazníka žádný efekt ve vztahu k jeho právům, ledaže quasi satisfakční.

Použité prameny

Literatura:

1. Boháček, M. Certifikační ochranná známka v ČR i v nové úpravě EU. In *Obchodní právo*, 2016, 12.
2. Hajn, P.: Příspěvek k vymezení dobrých mravů soutěže, in *Právo a podnikání*, 1994, č.12,
3. Horáček, R. - Čada, K. - Hajn, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 1.vydání. Praha : C.H.Beck, 2005.
4. Horáček, R. - Biskupová, E. - de Korver, Z. - *Práva na označení*. Komentář. 3. vydání. Praha : C.H.Beck, 2015.
5. Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014)*. Komentář. 1.vydání. Praha : C.H.Beck, 2014.
6. Kelblová, H. *Zeměpisná označení výrobků a jejich právní ochrana*. 1.vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2016.
7. Lochmanová, L. *Práva na označení*. Praha : Orac, 1997.
8. Mantrov, V. *EU Law on Indications of Geographical Origin. Theory and Practice*. Cham/Heidelberg/New York/Dordrecht/London : Springer, 2014.
9. Melzer, F., Piechowiczová, L. in Melzer, F., Tégl, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014.
10. Melzer, F., Tégl, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek I. § 1–117. Praha: Leges, 2013.
11. Melzer, F., Tégl, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2013.
12. Slováková, Z. Aktuální otázky označení původu a zeměpisných označení. In *Obchodní právo*, 2016, 10.
13. Slováková, Z. *Průmyslové vlastnictví*. Druhé, doplněné a rozšířené vydání. Praha : Lexis Nexis, 2006.
14. Švestka, J., Dvořák, J. Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník*. Komentář. Svazek VI (§ 2521 až 3081). Praha : Wolters Kluwer, 2014.
15. Telec, I. Některé základní otázky práva na označení zeměpisného původu výrobků. In *Právní rozhledy*, 2016, 1.
16. Týč, V. - Charvát, R. *Zeměpisná označení v mezinárodních smlouvách a v právu Evropské unie*. Praha : Leges, 2017.
17. Vítová, B. *Transpozice směrnice o nekalých obchodních praktikách do českého a slovenského právního řádu*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s., 2016.
18. Vítová, B. In: Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014.
19. Vozár, J. *Právo proti nekalej sůťaži*. Bratislava : Veda, 2013.

Rozhodnutí soudů:

1. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04.
2. Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

3. Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97.
4. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1371/2007.
5. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. prosince 2002, sp. zn. 30 Cdo 1251/2002.
6. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 10. 2014, čj. 7 As 110/2014 – 52.
7. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 4. 2008, č. j. 1 As 27/2008-67.
8. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 7. 2009, č. j. 2 As 60/2008-114.
9. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 4. 2006, č. j. 8 As 35/2005 – 51.
10. Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 23. dubna 2009. VTB-VAB NV (C-261/07) Galatea BVBA (C-299/07) v. Total Belgium NV (C-261/07). Spojené věci C-261/07 a C-299/07.
11. Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 14. ledna 2010. Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs eV v. Plus Warenhandels-gesellschaft mbH. Věc C-304/08.
12. Usnesení Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 30. června 2011. Wamo BVBA v. JBC NV, Modemakers Fashion NV. Věc C-288/10.
13. Rozsudek Soudního dvora EU (prvního senátu) 19. září 2013 ve věci C-435/11, v řízení CHS Tour Services GmbH proti Team4 Travel GmbH.

Další prameny:

1. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 11. června 2013 o novém programu evropské spotřebitelské politiky (2012/2133(INI)). Dostupné z https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Rezoluce-EP_novy-program-spotrebitelske-politiky.pdf.
2. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 19. ledna 2016 o výroční zprávě o politice hospodářské soutěže EU (2015/2140(INI)). Dostupné z <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2016-0004+0+DOC+PDF+V0//CS>.
3. Výzkum Testování, hodnocení a srovnání vzorků z českého a německého trhu uskutečněný VŠCHT Praha. Dostupný z <http://sehnalova.cz/soubory/rozdily-potravin/Prezentace.pdf>.
4. Výzkum Unikátny porovnávací test šiestych druhov značkových potravín zakúpených
5. v siedmych členských krajinách EÚ uskutečněný Asociácií spotrebiteľov Slovenska. Dostupný z <http://sehnalova.cz/rozdily-potravin.asp>.
6. Odpověď komisařky Jourové jménem Komise na parlamentní otázku europoslankyně Olgy Sehnalové ze dne 17. srpna 2016, č. E-004362/2016. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2016-004362&language=CS>.
7. Pokyny k provedení/uplatňování směrnice 2005/29/es o nekalých obchodních praktikách. Dostupné z http://ec.europa.eu/justice/consumer-marketing/files/ucp_guidance_cs.pdf.